

Türkiye’de Okul Öncesi Döneminde Drama Alanı Üzerine Yapılan Tezlerin İncelenmesi

Examination of Theses on Drama in Preschool Period in Turkey

ÖZET

Bu meta-analizde, Türkiye’de okul öncesi döneminde konusu drama olan akademik araştırmaların (2010-2021) analiz edilmesi hedeflenmiştir. Tez ve makalelerin incelenmesinde geleneksel derleme yöntemi kullanılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda araştırmanın evrenini oluşturan, 976’sı lisansüstü tez 584’ü makale olmak üzere, toplamda 1560 çalışmaya ulaşılmıştır. Araştırmanın örneklemini ise, 54 lisansüstü tez ile 48 makale olmak üzere toplam 102 araştırma oluşturmuştur. Araştırmalar derlenmiş ve döküman analizine tabi tutulmuş olup analizi betimsel teknik ile yapılmıştır. Örnekleme, araştırma çeşidi, enstitüler, üniversiteler, yayınlanan yıllara, çalışma gruplarına ve değişkenlerine göre ayrılmış Excel programı ile yüzde dağılımları ve frekansları hesaplanmıştır. Sonuç olarak; okul öncesi döneminde drama konusunu esas alan çalışmalarla ilgili olarak, en fazla yüksek lisans tezinin (50) yapıldığı, 17 araştırma ile en fazla çalışmanın 2019 yılında yapıldığı, en fazla çalışmanın 5 araştırma ile Gazi Üniversitesi’nde yapıldığı, enstitü bağlamında 24 çalışma ile en fazla Sosyal Bilimler Enstitü’lerinde çalışma yapıldığı, makale açısından 26 makale ile en fazla çalışmanın bağımsız dergilerde yayımlandığı, en fazla nicel yöntemin (71) kullanıldığı, veri toplama araçları bağlamında en fazla ölçek (49) türünün kullanıldığı, drama türleri açısından en fazla Yaratıcı Drama (50) üzerinde çalışıldığı, bağımsız değişken olarak dramanın etki ettiği bağımlı değişkenin, genel gelişim özellikleri olduğu, çalışma grupları bağlamında ise en fazla öğrenci çalışma grubunun (49) tercih edildiği saptanmıştır. Bu sonuçlar dikkate alınarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem, drama, derleme

ABSTRACT

This study aims at analyzing the researches the subject of which is drama between the years 2010-2021. For that purpose, postgraduate dissertations and articles were examined by using compilation method. Following the researches done, 1560 researches which consisted of 976 postgraduate dissertations and 584 articles that formed the target population of the study were reached in total. The research sample formed 102 researches in total, composed of 54 postgraduate dissertations and 48 articles. Compiled researches were subjected to documents analysis and examined by descriptive analysis technique and the researches which formed the sample were themed by their research type, the years they were done, the universities, institutes, the magazines they were published, the research methods used, data collection tools, drama types, variances and study groups. Then their frequencies and percentage disturbances were determined through Microsoft Excel. Consequently, according to the studies done about drama subject during preschool education it was determined that postgraduate dissertations (50) were done the most, 2019 was the year when the most studies (17) were done, Gazi University was the institution that did the most researches (5), The Institute of Social Sciences held the highest number of studies (24), independent magazines published the most researches (26), quantitative technique was preferred the most (71 times), as a data collecting tool, scale was used (49), creative drama was the mostly preferred type among all drama types (50). Some suggestions were made by considering these results.

Keywords: Preschool education, drama, compilation

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, alt amaçları, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ile tanımlara değinilmiştir.

Problem

Son yıllarda özellikle okul öncesi dönem ve bu periyotta verilen eğitimin, uygulanan programların ne kadar önemli olduğu ortaya konulmaktadır. Bu dönemdeki eğitim ile ilgili çeşitli yaklaşımlar ve programlar geliştirilmektedir.

Murat Tural¹
Sarper Kabakdelen²
Oğuz Altınter³
Ali Kıvci⁴
Ömer Dinç⁵
Mehmet Güneş⁶

How to Cite This Article

Tural, M., Kabakdelen, S., Altınter, O., Kıvci, A., Dinç, Ö. & Güneş, M. (2023). “Türkiye’de Okul Öncesi Döneminde Drama Alanı Üzerine Yapılan Tezlerin İncelenmesi”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 9(76): 4957-4979. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.73008>

Arrival: 13 August 2023
Published: 25 October 2023

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Konak İlçe Milli eğitim Müdürlüğünde Koordinatör Öğretmen, İzmir, Türkiye

² Mebbis Yöneticisi Konak İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İzmir, Türkiye

³ Uzman Öğretmen, Mimar Sinan Ortaokulu, İzmir, Türkiye

⁴ Bilişim Teknolojileri Öğretmeni, Konak İmam Hatip Ortaokulu, İzmir, Türkiye

⁵ Müdür Yardımcısı, Aksaray Merkez Emlak Kredi İlkokulu, Aksaray, Türkiye

⁶ Müdür Yardımcısı, Aksaray Merkez Emlak Kredi İlkokulu, Aksaray, Türkiye

2006 yılında Türkiye'de uygulamaya konan, '36 - 72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı' ve Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi(2013) kapsamında; okul öncesi eğitim gören öğrencilerin;

- ✓ Temel eğitime hazır olmalarını sağlamak,
- ✓ Öz bakım becerilerini edinmelerini sağlamak,
- ✓ Tüm gelişim alanlarında destek verilmesi ve en üst seviyeye ulaşmak,
- ✓ Öğrenme deneyimlerini zenginleştirerek sağlıklı şekilde büyümelerini desteklemek, hedefiyle geliştirilmiş ve revize edilerek uygulamaya konmuştur.(MEB,2013)

Bu dönemi önemli ve kritik kılan en önemli faktörün, tüm gelişim alanlarındaki gelişim hızıdır, demek yanlış olmasa gerek. Nitekim birçok gelişim alanının temelini oluşturan beyin gelişiminin de son derece hızlı olduğu ve bu hızın ilerleyen yaşlarda yavaşladığı bilinmektedir (Doğan, 2012). Daha açık bir ifadeyle özellikle beynin erken çocuklukta gelişimi, yönetici fonksiyonlar olarak nitelen bilişsel özelliklerin şekillenmesini sağlar. Bu yönetici fonksiyonlar entellektüel, dil, duygusal ve sosyal gelişim açısından etkilerini yaşam boyu sürdürürler (Turhan ve Özbay, 2016). Bu nedenle, bu dönemde çocuklar dış uyaranlara daha açık ve davranış değiştirme kapasiteleri daha yüksek, genel uyum açısından da daha esnekler (Barrett, 2014; Akt. Turhan ve Özbay, 2016).

Erken yaşam deneyimleri çocuğun okula, öğrenmeye ve kendi becerilerine dair geliştireceği tutumları belirler ve okul başarısını etkiler. Okul öncesi dönemde olumlu deneyimler yaşayan çocuk okula, öğrenmeye ve kendi becerilerine dair olumlu tutumlar geliştirir. Çocuğun erken yaşta olumsuz deneyimler yaşaması ise onun bütün eğitim yaşamını etkileyecek problemler yaşamasına neden olabilir. Okul öncesi çağda olumsuz deneyimleri olan çocuğun özdeğerinin düşük olduğu, okulda ve okul sonrası yaşamda düşük başarı gösterdiği ve daha fazla davranış problemi sergilediği bilinmektedir (MEB, 2013).

Okul öncesi dönemi eğitimi ve okul öncesi , bir öğrencinin, entelektüel ve üretken bir paydaşı olarak, yaşam sürdüğü dünyaya ve topluma entegre olmasında büyük gereklilik ve öneme sahiptir. Bu yüzden okul öncesi dönemdeki eğitimin içeriği, kalitesi ve zenginliği mutlaka dikkate alınmalıdır. Eğitim etkinlikleri içinde drama uygulamaları, okul öncesi dönemde olumlu sonuçların elde edilebilmesi için büyük önem arz etmektedir.

Eğitimde drama kavramı; Yaratıcı Drama, Eğitimde Drama, Eğitici Drama gibi çok farklı isimlerle anılmaktadır. Nitekim Adıgüzel (2006) de dramanın literatürde yer yer farklı isimlendirmelerle karşımıza çıktığını, fakat, amaç ve kapsam bakımından bu kavramlarının özünde farklılık olmadığı ifade etmektedir.

Eğitimde yapılan drama etkinlikleri, öğrencilere keşfetme, bağımsız düşünme, yaşayarak öğrenme, iletişim kurma, işbirliğinde çalışma, sosyal farkındalık, hayal gücünü geliştirme ve problem çözme becerisini geliştirme imkanı verir. Öğrenciler bir taraftan bu etkinliklerle eğlenirken diğer taraftan güvenli bir atmosferde liderlik etmeyi, yönlendirmeyi, işbirliği yapmayı ve esnek düşünmeyi öğrenebilirler. Drama sadece bunları sağlamakla kalmaz aynı zamanda öğrencilere hayal gücünün ve yaratıcılığın önemini öğretirken deneyimlere dayalı zengin bir öğrenme imkanı sunar. Kültür ve sanatın insan hayatındaki yerini gösterir. Yukarıda söylenenlere ek olarak da eğitimde drama, özellikle estetik davranışlar kazandırmada ve kültürel eğitim odaklı toplum dinamizmini arttırmada da etkili bir eğitim alanı olarak öğrencilerin çok yönlü gelişimini destekler (Arnas ve Adıgüzel, 2020).

Bu çalışmanın problemini açıklayacak olursak. Türkiye'de 2010 - 2021 seneleri arasında, drama alanında okul öncesi döneme ait lisans üstü tezler ve makalelerin muhtelif değişkenler bakımından ne türlü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktır.

Amaç

1. Bu çalışma Türkiye'de 2010 - 2021 seneleri arasında, drama alanında okul öncesi döneme ait lisans üstü tezler ve makalelerin muhtelif değişkenler bakımından inceleyerek ne türlü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymayı amaçlanmaktadır. Bu amaç ile yanıt aranacak sorular şunlardır;
1. Okul Öncesi Dönemde drama konusunda yapılan araştırma sayısı nedir ?
2. Okul Öncesi Dönemde drama konusunda yapılan tez ve makale dağılımları nasıl oluşmaktadır ?
3. Okul Öncesi Dönemde dramaya ait hangi alt türler hakkında, ne tür araştırmalar yapılmıştır ?
4. Okul Öncesi Dönemde drama konusunda yapılan çalışmaların senelere göre dağılımı nasıl olmaktadır ?
5. Okul Öncesi Dönemde drama konusunda yapılan çalışmaların üniversitelere göre dağılımı ne şekildedir ?

6. Okul Öncesi Dönemde drama konusunda araştırma yapılan enstitülere göre dağılım ne şekildedir ?
7. Okul Öncesi Dönemde drama hakkında yazılan makalelerin yayımlandığı dergilerin yayıncı dağılımı ne şekildedir ?
8. Okul Öncesi Dönemde drama konusunda hangi araştırma yöntemleri kullanılmıştır?
9. Okul Öncesi Dönemde drama hakkındaki araştırmalarda ne tip veri toplama araçları kullanılmıştır ?
- 10.Okul Öncesi Dönemde drama konusunda araştırmalarda, çalışma gruplarının dağılımı ne şekildedir ?
- 11.Okul Öncesi Dönemde drama konusundaki araştırmaların, drama ile bağlantılı değişkenlerinin dağılımları ne şekildedir ?

Önem

Araştırmalar öğrencilerin, yaratıcı etkinlikler olan sanat, drama, oyun gibi eğitimsel faaliyetlerden uzaklaştırılarak akademik becerilerin geliştirilmesi yönünde zorlanması, özellikle okul öncesi sınıflarda, daha sık davranış problemlerine yol açtığı ve öğrencilerin, bu şekilde pasifize olmasıyla da sınıf ortamlarının stres ve baskı kaynağı haline dönüştüğünü göstermektedir. Halbuki drama etkinliklerinin bir gereği olarak işbirliği içinde olan öğrenciler izlendiğinde; onların dinozorlar, oyuncaklar, astronotlar, prensesler, köylüler, hayvanlar rollerini yüklediklerini ve restoran, orman, çiftlik tasarlayan ya da bir astronot gibi ayın çevresinde dolanan, bir masal ülkesini arkadaşlarıyla birlikte keşfe çıkan mutlu insanlar olduklarını ve kurguladıkları bu dünyadaki deneyimlerinden gerçek dünyaya yönelik birçok şeyi öğrendiklerini müşahade edebiliriz (Adıgüzel, 2020).

Yine bilimsel araştırmalar göstermiştir ki, bireyler hem yapıp hem de anlattıklarının yüzde 90'ını hatırlamaktadır. Bu sebeptir ki, ne kadar çok duyu organı öğrenme eyleminin içinde olursa bilgi de o kadar kalıcı olmaktadır. Bu durum, dramanın eğitimdeki önemini ortaya koymasından önemlidir. Zira, drama; öğrenciye öğrenme sürecinde beş duyu organıyla birlikte diğer organlarıyla aynı anda kullanacağı atmosfer sağlar ve hayatı boyunca üstleneceği farklı rollere hazır olma imkanı tanır. Çocuğun günlük hayatında tecrübe etmediği fakat, günün birinde karşısına çıkma ihtimali olan yaşantılar, dramada rol oyunları ile canlandırılır. Rol oyunları içinde yapılan araştırmalarla yaşantıların denenmesi, öğrenciye konuyla ilgili düşünme şansı veren, öğrenmeye ve öğrenciyi gerçek hayata hazırlamaya katkı sağlayan bir pratiktir. Böylelikle öğrencinin, gelişimsel anlamda büyük öneme sahip bir çok istendik davranışı kazanması ve bunları yaşam biçimine haline getirmesi kolay bir hal alır (Akoğuz ve Akoğuz, 2016).

Eğitimde özellikle okul öncesinde drama uygulamalarının çok önemli yer tuttuğu açıktır. Drama özellikle, öğrencinin pasif durumdan bütün duyu organları ve kinetiği ile öğrenmede aktif duruma geçmesinin en etkili araçlarından biridir. Gerek bu kadar etkili bir öğretim yönteminin önemini ortaya konmasının gerekliliği gerekse literatüre katkı sağlayabilmek noktasında bu çalışmanın, alanda çalışma yapacak araştırmacılara, ilgili yıllara ilişkin bir özet sağlamakla kalmayıp, gerek çalışma tema ve değişkenleri gerekse yapılacak çalışmalarda özgün içerik ortaya konabilmesi konusunda, yol gösterici bir nitelik kazanmasından dolayı önemli olduğu düşünülmektedir.

Varsayımlar

Bu araştırmada, Türkiye'deki Okul Öncesi Dönemde drama konusunda 2010-2021 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlere ve makalelere ulaşıldığı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, Türkiye'deki Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nda izinli ve 2010-2021 yılları arasında yapılmış lisansüstü tezlerle, Google Akademi ve Dergipark'ta bulunan online dergilerdeki makalelerle sınırlıdır.

LİTERATÜR

Bu bölümde ilk olarak okul öncesi dönem kavramının tanım ve kapsamına kısaca değinildikten sonra ikinci olarak drama kavramının tanım ve kapsamı detaylı bir şekilde verilerek, devamında okul öncesi dönemde dramanın önemine dair bilgiler yer alacaktır.

Okul Öncesi Dönem

Türkiye'de okul öncesi eğitim, 1739 Sayılı Milli Eğitim Kanunu'nda zorunlu eğitim yaşına gelmemiş çocukların, isteğe bağlı olan eğitimi şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 1973). 2012 yılında yapılan eğitim sistem (4+4+4) değişikliği nedeniyle dönemsel olarak okul öncesi eğitim yaşı / dönemi farklılık göstermiş olsa da; 2014 yılında yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, tanımlar

başlığı altında **anaokullarını**, 36-68 aylık çocukların eğimi için açılan okulu (Madde 4a); **anasınıflarını**, 57-68 aylık çocuklar için açılan sınıfı (Madde 4b); **uygulama sınıfını** ise, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim kurumlarında 36-68 aylık çocukların eğitiminin yapıldığı uygulama birimi (Madde 4n) şeklinde tanımlamaktadır. Fakat, kayıt zamanı ve kayıt yaşı başlığı altında, çocuğu 69-71 aylık olup, ilkokula kayıt ettirmek istemeyen velinin, isteği üzerine anasınıflarına kaydının yapılabileceği belirtilmektedir (Madde 11/6b) (MEB, 2014)

Yukarıda bilgilerden yola çıkarak Türkiye’de okul öncesi dönemi 36-71 aylık çocukların eğitim aldıkları dönem olarak görmek mümkündür.

Türkiye’de okul öncesi dönem olarak geçen bu dönem, uluslar arası literatürde Erken Çocukluk Dönemi olarak geçse de (Önder, 2009) son yıllarda Türkiye’de de Erken Çocukluk Dönemi şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Yapılan literatür taramalarında özellikle son zamanlarda yapılan araştırmalarda Okul Öncesi Dönemi yerine Erken Çocukluk Dönemi kavramının kullanıldığı görülmektedir. Bu durumun en temel nedeni, Erken Çocukluk Dönemi’nin (0-8 yaş) (UNICEF TÜRKİYE, 2021) Okul Öncesi Dönemi de kapsamı (Zembat, Yılmaz, 2019) olarak görülebilir. Fakat amaca uygun olarak bu çalışmada Okul Öncesi Dönem kavramı kullanılacaktır.

Diğer taraftan bu dönemde verilen eğitimi ise; çocuğun doğumundan ilkokula kadar çocukların, gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları ve yetenekleri göz önünde bulundurularak, çocukların sağlıklı bir biçimde gelişmelerini sağlayıcı, olumlu kişiliğin temelini atıldığı, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarıldığı, çocukların kendine güven duymalarının sağlandığı, ebeveyn ve eğitimcilerin etkin olduğu sistemli bir eğitim şeklinde tanımlayabiliriz (Zembat, 1994).

Oktay’a (1990) göre ise, çocuğun doğumundan ilkokula başlayıncaya kadar süren döneme ‘Okul Öncesi Dönem’, bu dönemdeki eğitsel etkinliklerin tümünü de ‘Okul Öncesi Eğitim’ adı verilir. Okul öncesi dönem ve bu dönemde verilen eğitimin önemine özellikle son yıllarda sıklıkla vurgu yapılmakta ve bu dönem eğitime ilişkin yeni programlar ortaya konulmaktadır. 2006 yılında Türkiye’de uygulamaya konan, ‘36 - 72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı’ ve ‘Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi’(2013) kapsamında; okul öncesi eğitim gören öğrencilerin;

- ✓ Temel eğitime hazır olmalarını sağlamak,
- ✓ Öz bakım becerilerini edinmelerini sağlamak,
- ✓ Tüm gelişim alanlarında destek verilmesi ve en üst seviyeye ulaşmak,
- ✓ Öğrenme deneyimlerini zenginleştirerek sağlıklı şekilde büyümelerini desteklemek, hedefiyle geliştirilmiş ve revize edilerek uygulamaya konmuştur.(MEB,2013)

Diğer taraftan erken çocuklukta diğer gelişim alanlarının (fiziksel, zihinsel, duygusal) yapı taşı olan beyin gelişmesinin de çok hızlı olduğu ayrıca bu hızın yaşın ilerlemesiyle özellikle on dört yaşından sonra yavaşladığı bilinmektedir (Doğan, 2012). Bu yüzden çok kritik bir dönem olarak tanımlanmakta ve bu dönemdeki gelişimsel problemlerin ileriye dönük telafisinin çok zor olduğu ifade edilmektedir. Fakat günümüzde, Önder’in (2009), Berk (1997); Sampson ve Laub’tan (1993) aktardığına göre, bu dönemde meydana gelmeyen gelişim ve öğrenmelerin sonraki yıllarda giderilebileceği; yine başka bir araştırmaya göre de beyindeki nöronların kendilerini onararak yenileyebildikleri ve sınırlı sayıda da olsa nöron oluşumunun devam ettiği ifade edilmiştir (Caine ve Caine, 1991; Stiles & Jernigan, 2010; Akt. Turhan ve Özbay, 2016). Bu da sonraki yıllarda da öğrenmelere bağlı olarak beyin gelişiminin devam ettirebileceği yönünde düşünceleri güçlendirmektedir.

Özellikle beynin erken çocuklukta gelişimi yönetici fonksiyonlar olarak nitelen bilişsel özelliklerin şekillenmesini sağlar. Bu yönetici fonksiyonlar entellektüel, dil, duygusal ve sosyal gelişim açısından etkilerini yaşam boyu sürdürürler (Turhan ve Özbay, 2016). Bu nedenle, bu dönemde çocuklar dış uyaranlara daha açık ve davranış değiştirme kapasiteleri daha yüksek, genel uyum açısından da daha esnekler (Barrett, 2014; Akt. Turhan ve Özbay, 2016).

Erken yaşam deneyimleri çocuğun okula, öğrenmeye ve kendi becerilerine dair geliştireceği tutumları belirler ve okul başarısını etkiler. Okul öncesi dönemde olumlu deneyimler yaşayan çocuk okula, öğrenmeye ve kendi becerilerine dair olumlu tutumlar geliştirir. Çocuğun erken yaşta olumsuz deneyimler yaşaması ise onun bütün eğitim yaşamını etkileyecek problemler yaşamasına neden olabilir. Okul öncesi çağda olumsuz deneyimleri olan çocuğun özdeğerinin düşük olduğu, okulda ve okul sonrası yaşamda düşük başarı gösterdiği ve daha fazla davranış problemi sergilediği bilinmektedir (MEB, 2013).

Sonuç olarak, okul öncesi dönemi eğitimi ve okul öncesi , bir öğrencinin, entelektüel ve üretken bir paydaşı ve ferdi olarak, yaşam sürdüğü dünyaya ve topluma entegre olmasında büyük gereklilik ve önem sahiptir. Bu yüzden okul öncesi dönemindeki eğitimin içeriği ve kalitesi ve gözardı edilmemelidir. İşte bu noktada, eğitimin zenginliğine istinaden, drama uygulamaları eğitim etkinlikleri dahilinde önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim bu araştırmada, drama uygulamalarının, okul öncesi çocuklarının gelişimleri açısından çok olumlu yönde etki yaptığına dair bir çok araştırmaya ulaşılmıştır.

Drama

Bu başlık altında dramanın tarihsel sürecinden ziyade tanım, kapsam ve özellikle okul öncesi dönemde bir eğitim etkinliği olarak önemine değinilmeye çalışılacaktır.

Drama Kavramının Kapsamı

Drama'nın tanım bağlamında, eğitim-öğretim alanına ilişkin bir öğretim yöntemi olarak farklı isimlerle anıldığı görülmektedir. Nitekim araştırmacıların veya uzmanların Drama'yı; Drama, Eğitici Drama, Eğitimde Drama, Yaratıcı Drama şeklinde tanımladıkları ya da kullandıkları görülmektedir. Yine literatür incelendiğinde çoğu araştırmacının, eğitsel anlamda Drama ya da Yaratıcı Drama kavramını tercih ettiği görülmektedir. Nitekim Türkiye'de dramanın eğitim alanlarında yaygınlaşmasının en önemli ismi olan San (1999) şöyle demektedir: "Özellikle ve bilerek önüne 'yaratıcı' sözcüğünü eklediğimiz drama ise, önceden yazılmış hazır bir metin olmaksızın, katılımcıların kendi yaratıcı buluşları, özgün düşünceleri, öznel anıları ve bilgilerine dayanarak oluşturdukları eylem durumlarıdır, doğaçlama canlandırmalardır".

Köksal Akyol (2003) eğitim alanında, drama kavramına ilişkin olarak ilgili literatürde; Eğitimde Drama, Yaratıcı Drama gibi farklı kavramların kullanıldığını ifade etmektedir.

Diğer taraftan Önder (1999), özellikle okul öncesi dönemde yaygınlaşan dramanın tek başına açıklayıcı bir terim olmadığını, dramayla birlikte aynı zamanda psikodrama, yaratıcı drama, tiyatro, ve eğitici drama gibi terimlerin de kullanıldığını ancak; tanımladıkları etkinler bağlamında ortak yönlerinin bulunmasının yanında farklılıklarının da bulunduğunu ifade etmektedir. Bu farklılıkların neler olduğuna ilerleyen kısımlarda değinilecektir.

Adıgüzel (2006) 'de dramanın alanyazında değişik adlandırmalarla önümüze geldiğini, fakat kapsam ve gaye bakımından bu kavramların özünün farklı olmadığını söylemektedir. Ayrıca Adıgüzel (Eski, 2021); drama, yaratıcı drama, eğitimde yaratıcı drama gibi kavramların aynı anlamlara sahip olduğunu, aynı amaçlar için çalıştığını; dramanın geniş bir anlamı ve kullanım alanları olduğunu, eğitimde drama kavramının başına Eğitimde veya Yaratıcı kelimelerinin getirilmesinin nedeni ise; dramanın geniş anlamını daraltarak sahip olduğu farklı anlamlar ile tiyatro sanatındaki anlam ve kullanımlarının, eğitim-öğretim alanındaki kullanım amaçlarıyla karıştırılmamasının önüne geçmek olduğunu söylemektedir. Nitekim, tiyatro ile karışmaması adına rol oynayan ve doğaçlama yapan tarafından üretildiği için de dramanın başına Eğitimde ya da Yaratıcı sözcükleri getirilmiştir, demektedir. Tiyatroda oyuncu metne ve yönetmene bağlı olarak seyirciler karşısında canlandırmalar yaparken, dramada ise katılımcı, yaşantılarından ya da eski zihinsel örüntülerinden yola çıkarak doğaçlamalar ve canlandırmalar yapar. Her ne kadar Eğitimde Drama ya da Yaratıcı Drama Türkiye'de eğitim-öğretim alanında aynı anlamda ve yoğun olarak kullanılsa da yine de nitelik ve içerik yönünden kurallara uygunluğuna dikkat ederek ve tiyatrodan farklı olduğu bilincinde olarak dramayı; Eğitimde Drama veya Yaratıcı Drama olarak isimlendirmek mümkündür, demektedir.

Ayrıca MEB (2009) Çocuk Gelişim ve Eğitimi – Drama Çalışmaları isimli yayında da drama, yaratıcı drama ve eğitici drama kavramlarının birbirinin yerine kullanılmakta olduğu ifade edilmektedir. Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkarak eğitsel alanda dramayı, içerdiği etkinliklerin özellikleri bakımından sınıflandırmak ya da isimlendirmek mümkün görünmektedir.

Farklı isimlerle anılsa da, ortak özelliklerinin en önemli ve başat niteliğinin, eğitsel amaçların ve/veya eğitsel kazanımların (ders müfredat, değerler kazanımları gibi) kazandırılmasına yönelik etkinliklere sahip olması, olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim ilerleyen kısımlarda teferruatlı tanımlamalara ve açıklamalara değinildiğinde bu durum daha da netlik kazanacaktır.

Sonuç olarak; okul öncesi döneminde drama konusunu inceleyen bu çalışmanın kapsamında ele alınan drama kavramının, eğitim-öğretim alanında Drama, Yaratıcı Drama, Eğitici Drama, Eğitimde Drama gibi farklı isimlerle kullanıldığını söylemek yanlış olmasa gerek. Zira bu kavramların ülkeler bazında eğitim alanlarında farklı isimlerle anıldıkları ve uygulanan etkinlikler bağlamında kavram isimlerinin de şekillendiği düşünülebilir. San (2019), Yaratıcı Drama kavramının daha çok Amerika'da, Eğitimde Drama kavramının İngiltere'de, Okul Oyunu veya Oyun ve Etkileşim kavramlarının Almanya'da, Türkiye'de ise Yaratıcı Drama

şeklinde geçtiğini söylemektedir. Ayrıca Fransa'da Okul Tiyatrosu, Avusturya'da Oyun, Avustralya'da ise Eğitimde Drama olarak isimlendirilmektedir (Morgül, 1999; Akt: Genç, 2005).

Drama Nedir?

Türkçe'de 'Dram' olarak kullanılan kavram, Fransızca'daki 'drame' kelimesinden gelmekte ve Fransızca'da 'burjuvazi tiyatrosu' anlamına gelirken (San, 2019), Türk Dil Kurumu sanal sözlüklerinde Fransızca bu kelimenin karşılığı olarak; "Sahnede oynanmak üzere yazılmış oyun, drama", "Acıklı, üzüntülü olayları bazen güldürücü yönlerini de katarak sahne oyunu veya televizyon filmi, drama", "Acıklı olay" şeklinde yer aldığı görülmektedir (TDK, 2021). Yine Türkiye'de halk arasında 'acıklı oyun' şeklinde de kullanılmaktadır. Tiyatro literatürü açısından ise, "özetlenmiş, soyutlanmış eylem durumlarını" ifade eder (San, 2019).

Drama, terim olarak, temelde eski Yunanca'da 'oynamak' ve 'bir şey yapmak' anlamında kullanılan 'dran' kelimesine dayanmaktadır. İnsani davranış, düşünce ve duyguyu; oynama ve yapma faaliyetiyle düzenleyerek yine insana sahneye tiyatro ile beraber anılan drama; sahneleme kaygısı yaşamadan eğitimde kullanılmasından bu yana yaratıcı drama kavramıyla ifade edilir olmuştur (Akoğuz ve Akoğuz, 2016). Ayrıca, San'a (2019) göre eğitimdeki drama etkinlikleri; bir oyunculuk ya da tiyatro değildir.

Diğer yandan Adıgüzel'e (2006) göre günümüz anlamına en yakın biçimde Drama, Yunanca'daki 'Dramenon' kelimesinin 'seyirlik olarak benzetme' (And, 1974) anlamına daha yakındır ve drama, bu kelimenin eylem anlamını taşır.

San'a (2019) göre; "İnsanın, insanla giriştiği her tür dolaysız ilişki, etki-tepki alışverişi, araçla oluşan en az düzeyde bir etkileşim bile dramatik bir durumdur. Bu durum nesnelere arasında bile saptanabilir. Söz gelimi bir manzarada da 'dramatiklik' söz konusu olabilir.

Drama; insana ait bir düşünce, duygu, nitelik ya da insana özgü bir problemi, bir anın görüntüsünü sanatsal boyutta canlandırmadır ve özünde; oynamak ve yapmak gibi iki asal faaliyeti içeren bir anlam üretme sürecidir. Hayata ait bir durum veya olayın sergilenmesidir ve bu sergilemede var olan ise hayatın kendisi değil, bir yansımasıdır. Bu yansılamayı sağlamanın tek yolu ise canlandırmadır. İşte bu canlandırma ise salt somut ve canlı varlıkları değil, bununla birlikte hayvanları, bitkileri ve nesnelere de imleyebilir. Bütün bu olgu ve varlıklar yine insan ve insana ait konularda birleşirler ve canlandırmalar monolog, dans veya sözsüz oyunlarla yapılabilir. İşte bu yüzden drama, sadece bu özelliğinden dolayı bile diğer sanatlardan ayrılır (Genç, 2005).

Dramanın kelime anlamı; eylem, harekettir. Eylem ise, bütün yaşam durumlarını içerir. Bu sebeple yaşamda var olan hemen her eylem doğal olarak dramanın da kendisidir (Adıgüzel, 2020).

Drama, kendini ve karşısındaki tanıma, birbirini anlama, kişiler arasında doğrudan iletişimi sağlayan, yaratma ve doğaçlama gibi aktiviteleri içeren bir yöntemdir, mış gibi yapabilmektir (MEB, 2009).

Drama Türleri

Yukarıda ifade edildiği gibi drama geniş bir kavramdır ve tek başına kullanıldığında bile çok farklı tanımları yapılabilmektedir. Tanım olarak geniş bir yelpazeye sahip olan drama, doğal olarak ilgili alanlarla anıldığında farklı isimlendirmeler ve kapsamlar kazanabilmektedir. Bu bağlamda drama, yaşamdaki eylemlerden doğuyorsa, dramayı eylemin ait olduğu alan ile tanımlamak gerekir. Dolayısıyla bugün, dramanın birçok alt türünden bahsetmek mümkündür. Bu noktada dramaya ilişkin terimsel tanımlardan (tiyatro ve türleri, sanat ve türleri, oyun ve türleri vb) ziyade uygulanan etkinlikler açısından dramanın alt türlerinden olan Psikodrama, Sosyodrama, Yaratıcı Drama, Eğitici / Eğitimde Drama'nın tanımları yapılacaktır.

Psikodrama

Psikodrama, genelde yetişkin insanlara yönelik psikolojik bir tedavi tekniği olarak bilinmiş olsa da, çocuk ve gençlere yönelik olarak da uygulanabilen bir terapi yöntemidir. Amaç, psikodramatik teknikler kullanılarak, terapiye katılanların katarsis elde ederek iç görü kazanmalarıyla psikolojik gelişim sağlamalarıdır. Psikodrama bir uzmanlık alanıdır ve klinik psikologlar tarafından uygulanmalıdır (Önder, 1999). Çocuklar açısından bakıldığında bunu bir örnekle ifade edilecek olursak; içine kapanık çocuklar psikodrama etkinlikleriyle kendilerini ifade etmede daha rahatlar ve başkalarının kimliğine büründüklerinden dolayı da şahsi sorunlarının farkına vararak, problemlerine çözüm bulmaya çalışırlar. Psikodrama, hakikati dramatik teknikler kullanarak bulmaya, incelemeye çalışmakla birlikte kişilere diğerleri olan ilişkilerini gözden gözden geçirme, ilişkilerinde yaşadıkları problemleri anlatma, tanıma kabiliyetini geliştirme, farklı çözüm olanaklarını farketme, bu çözümlerden birini seçerek ona göre davranma becerisini geliştirme şansı verir. Psikodrama, eski zihinsel örüntünün yeni bir şekilde algılanarak buna bağlı davranışların yeniden düzenlenmesi yoluyla grup ve kişilerdeki değişimi kolaylaştıran rol kuramına dayalıdır (Adıgüzel, 2010; Dirim, 1998; Akt: Taş, 2018).

Sosyodrama

Sosyodrama, genel olarak psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kullanılmaktadır. Sosyodramada genelde toplumsal sorunlar ele alınıyor olsa da gruplara yönelik ortak problemler de işlenebilmektedir. İster toplumsal olsun ister gruplara ait sorunlar olsun, bu sorunlara ilişkin canlandırmalar yapılır. Psikodrama gibi metinsiz tiyatro grubunda yer alan sosyodrama Jacop Moreno tarafından geliştirilmiştir. “Eyleme Dayalı” tiyatro uygulaması olarak tasarlanan Sosyodramada amaç, gruplarda veya gruplararasıdaki ilişkilerde bir değişimi gerçekleştirmektir. Yani dramatik eylemde grup ilişkileri açıklığa kavuşturulmalı ve grubtaki ortak sorunlar net bir şekilde ortaya konarak hep beraber soruna çözüm aranmalıdır. Sahnede grubun tamamı yer almalıdır. Psikodramam gibi Sosyodrama da akılcı anlayış, kavram ve duygusal deneyimler noktasında değişimleri beraberinde getirir (Adıgüzel, 2010; Karadağ ve Çalışkan, 2005; Akt: Taş, 2016).

Yaratıcı Drama

Yaşam durumlarındaki ve oyun süreçlerindeki dramatik an'ların uzmanlarca, grup içi etkileşim süreçleri içinde yaratılması yaratıcı drama olara tanımlanabilir (San, 2019). Bir konuda, rol oynama, doğaçlama gibi yöntemlerden istifade ederek, bir grup ile ve grubun deneyim ve birikimlerinden faydalanarak canlandırmalar yapmaktır. Canlandırma süreçlerinde oyunun genel özelliklerinden yararlanılırken, bir lider ya da drama öğretmeni / eğitmeninin liderliğinde ve yürütülecek etkinliğin hedefine, grubun yapısına göre önceden hazırlanmış ortamda yaratıcı drama süreci gerçekleştirilir (Adıgüzel, 2006).

Özellikle Amerika’da Winifred Ward ve McCaslin gibi uzmanların, öğrencilerin katıldıkları drama etkinliklerini tanımlamak için kullandıkları bir terim olmakla birlikte farklı bir tanıma göre; yaratıcılığı geliştirmek için öğrencilerle yürütülen drama etkinliklerini içerir ve eğitici drama olarak bilinen eğitim yönetiminin bir alt türü olarak görülmektedir (Lindvaag ve Moen, 1980; Siks, 1983; Akt: Önder,1999).

Oyunun eğitim süreçlerine dahil edilmesiyle, çocukların, beş duyusununda işe koşulduğu yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlayan, gündelik hayatta tecrübe edilmemiş, ancak bir gün karşılaşma ihtimali olan yaşantıların rol oynama ile canlandırmalarının yapıldığı ve böylece çocuğun konu üzerinde düşünmesine imkan vererek çocuğu gerçek hayata hazırlamaya yardımcı olan etkinlikler bütünüdür (Akoğuz ve Akoğuz, 2016).

Eğitici / Eğitimde Drama

Literatürde farklı şekilde isimlendirilmiş olsa da eğitimde drama, eğitici drama, drama kavramlarının birbirinden farklı olmadığı bilinmektedir. Bu kavramların temel amacı, çocuğun bütün zihinsel, devinşsel ve duyuşsal davranış özelliklerinin gelişimini sağlamaktır ki bu durum eğitimin büyük bir alanını teşkil eder. Bu kavramlar, bugün bağımsız bir alan ve yöntem olan boyutlara ve kendilerine has yöntemlere sahip olup; bunları, doğaçlama, rol oynama, rol değiştirme, rol içinde yazma, öğretmenin role girmesi, donuk imge gibi yöntemler şeklinde sıralamak mümkündür. Sonuç olarak bu kavramlar aynı amaçlar sahip olan birbirinden de farklı olmayan kavramlardır (Adıgüzel, 2010; Akt: Taş, 2018).

Pedagojik Drama olarak da isimlendirilen Eğitici Drama, en çok İngiltere’de, Brian Way, Peter Slade, Gavin Bolton ve Dorothy Heathcote tarafından geliştirilen ve öğrencinin neredeyse her alandaki eğitim süreçleri için uygulanan bir eğitim yöntemidir. Bu drama türü yukarıda tanımları verilen Yaratıcı Drama ve Psikodrama’dan bazı özellikleri de kapsamaktadır. Nitekim, eğitici drama, hem öğrencinin kendi psikolojik yapı ve yaşantılar konusunda bilinçlenmesini, özel bir yetenek alanı olmak üzere yaratıcılığı kazanmayı ve geliştirmeyi de amaçlar. Eğer ki, bazı özel probelmeleri olan bir çocuk grubuyla çalışılmıyorsa, eğitici drama çerçevesinde psikodrama benzeri etkinlikler daha çok duyguların genelde tanımlanması, farkına varılması, ayırt edilmesi ve uygun bir şekilde ifade edilmesiyle, grup ve bireysel halde gevşeme ve rahatlama üzerine odaklanabilir. Diğer taraftan yaratıcı drama ile eğitici drama arasındaki temel fark ise, yaratıcı dramanın oyun yaratma özelliğidir. Eğitici dramada temel amaç; oyun yaratma değil, farkına varmak, anlamak ve öğrenmektir yani konuya eğitim amaçlı katılmalarıdır (Önder, 1999).

Eğitimde drama; tiyatro ve drama tekniklerinden olan rol oynama ve doğaçlama gibi yöntemlerinden istifade ederek, katılımcıların bir olayı, yaşantıyı, eğitim ünitesini, fikri, davranışı ya da soyut bir kavramı bir grup çalışması içinde daha önce yer etmiş zihinsel örüntülerin yeniden düzenlenerek deneyim, gözlem, yaşantı ve duyguların gözden geçirildiği oyunsu süreçlerde canlandırılması ya da anlamlandırılmasıdır (San, 1996; Akt: Köksal Aksoy, 2003).

Diğer taraftan eğitici drama etkinlikleri, öğrencinin eğitim süreçlerine aktif katılımını, kendini diğerlerinin yerine koyarak, çok yönlü düşünmesini, yaratıcı olmasını ve kendini ifade edebilmesini sağlayan uygulamalardan oluşur. Eğitici drama, kapsamı eğitim tarafından belirlenen ve eğitim amaçlarıyla sınırlı bir

etkinliktir. Eğitimciler, eğitimde dramayı bir eğitim aracı kullandığında, okul dışındaki yaşamı yeniden oluşturma şansı bulurlar (Sağlamöz, 2006; Dirim, 1998; Akt: Taş, 2018).

Önder (2009) son yıllarda eğitici drama için süreç draması (process drama) kavramının (Neelands, 1995; O'Neill, 1995) kullanıldığını, ortaya çıkan oyunun, canlandırmanın, rol oynamanın, ne kadar güzel, estetik, başarılı ve yaratıcı olmasının değil, drama sürecini yaşamının daha da vurgulanarak eğitici dramanın hareket, dil ve iletişim, hareket, düşünce ve duygunun bir sentezi olduğunu ifade etmektedir.

Eğitimde Drama ve Önemi

Daha önce ifade edildiği gibi eğitim – öğretim alanında Drama; Yaratıcı Drama, Eğitici Drama, Eğitimde Drama gibi farklı isimlerle anılmaktadır. Bu çalışmanın kapsamı açısından da gerek kavram karmaşasının önüne geçmek gerekse konu bütünlüğünün sağlanması açısından Drama kavramı kullanılacaktır.

Dünya üzerindeki bütün eğitim sistemlerinin amaçlarına göz attığımızda kişinin gelecek ve şimdiki yaşantısına ilişkin başarıya ulaştırma, bilgi birikimini artırmaya yönelik faaliyet ve programlara yer verdiğini görmekteyiz. Bu durum, yapılandırıcı yaklaşımlarda, çok yönlü zeka çalışmalarından, bilgiye ulaşma yollarını öğretme, bireyin yaratıcılığını geliştirme, sağlıklı – uyumlu kişilik gelişimini sağlama ve öğrenciyi edilgen öğrenme ortamlarından uzaklaştırarak daha etkin atmosferlerde öğrenmesine katkı sağlama gibi sorunsalların çözümü anlamına gelmektedir. Bu çözümde etkili sahalardan biri üç boyutu (amaç, araç ve sanat eğitimi) ile birlikte dramadır (Adıgüzel, 2007).

Türkiye’de drama çalışmaları tüm eğitim kademelerinde yapılmaktadır. Bugün drama sadece bir öğretim yöntemi olarak değil, aynı zamanda bir ders olarak öğretim müfredatlarında yer almaktadır. Nitekim güzel sanatlar ve spor lisesi, kız meslek lisesi gibi bazı ortaöğretim türleri ile okul öncesi, sınıf öğretmenliği ve Türkçe öğretmenliği ve yabancı dil eğitim alanlarıyla ilgili lisans bölümlerinde doğrudan ders olarak okutulmaktadır. Bugün drama çalışmalarının uygulabilmek için birçok insan özel eğitimler olarak drama lideri / uzmanı olmakta ve kendi alanlarında kazandıkları bu yetkinlikleri kullanmaktadırlar. Özellikle eğitim alanında öğretmenler ya kendi yetenekleri doğrultusunda başarılı çalışmalar yapabilmekte ya da konunun uzmanlarından özel eğitimler olarak alanlarında bu birikimlerini kullanabilmektedirler.

Drama çok çeşitli eğitimsel alanda kullanılabilir. Sadece Türkçe, coğrafya, tarih, psikoloji, matematik, fen gibi ana derslerde değil aynı zamanda politika, ekonomi, insan ilişkileri, endüstri gibi pek çok spesifik alanda drama çalışmaları yer almaktadır. Drama sanat eğitimi, drama öğretmenin eğitimi, öğretmen eğitimi, , aşçı eğitimi, asker ve polis eğitimi gibi alanlarla birlikte problem çözme yöntemlerinin eğitiminde de kullanılmaktadır (Fulford ve ark., 2001; Levent, 1999; Akt: Köksal Akyol, 2003)

Eğitimde drama veya yaratıcı drama, bir yöntem ve disiplin olarak oyunun gücünü eğitime faaliyetini devreye sokan pedagojik bir uzmanlık alanıdır. Eğitimde drama süreçleri ile oyunun nitelikleri arasında oldukça fazla benzeşim vardır. Dolayısıyla yaratıcı dramanın oynusu yapısı ve yaratıcı kazanım ve yaratıcılık süreçlerine uygunluğu, onun eğitimde kullanılmasının gerekliliğine bir açıklama ve temel oluşturmaktadır (San, 1993).

Eğitimde, drama iki şekilde var olabilmektedir. Birincisi, bir alan olarak; ikincisi, bir ders kazanımının öğretilmesinde bir öğretim yöntemi olarak. Diğer bir ifade ile drama, başlı başına hem bir sanat eğitim alanı hem de bir öğretim yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Genç, 2005).

Eğitimde yapılan drama etkinlikleri, öğrencilere keşfetme, bağımsız düşünme, yaşayarak öğrenme, iletişim kurma, işbirliğinde çalışma, sosyal farkındalık, hayal gücünü geliştirme ve problem çözme becerisini geliştirme imkanı verir. Öğrenciler bir taraftan bu etkinliklerle eğlenirken diğer taraftan güvenli bir atmosferde liderlik etmeyi, yönlendirmeyi, işbirliği yapmayı ve esnek düşünmeyi öğrenebilirler. Drama sadece bunları sağlamakla kalmaz aynı zamanda öğrencilere hayal gücünün ve yaratıcılığın önemini öğretirken deneyimlere dayalı zengin bir öğrenme imkanı sunar. Kültür ve sanatın insan hayatındaki yerini gösterir. Yukarıda söylenenlere ek olarak da eğitimde drama, özellikle estetik davranışlar kazandırmada ve kültürel eğitim odaklı toplum dinamizmini arttırmada da etkili bir eğitim alanı olarak öğrencilerin çok yönlü gelişimini destekler (Arnas ve Adıgüzel, 2020).

Nitekim başka bir ifadeyle Drama yaratıcılık gücüne dayanan, insan deneyimini inceleyen ve bunu öğrencilerin hizmetine veren bir sahadır. Çocuklar geleceğe aittir ve . drama aktif olarak deneyimle yoğrulmuş kişileri geleceğe hazırlar. Kişinin kendisiyle ilgili, yapabildikleri ve yapamadıklarıyla gerçekçi olarak kendini tanımasına yardımcı olur (Sever ve Şehsüvaroğlu, 2015).

Araştırmalar öğrencilerin, yaratıcı etkinlikler olan sanat, drama, oyun gibi eğitimsel faaliyetlerden uzaklaştırılarak akademik becerilerin geliştirilmesi yönünde zorlanması, okul öncesi sınıflarda, daha sık davranış problemlerine yol açtığı ve öğrencilerin, bu şekilde pasifize olmasıyla da sınıf ortamlarının stres ve

baskı kaynağı haline dönüştüğünü göstermektedir. Halbuki drama etkinliklerinin bir gereği olarak işbirliği içinde olan öğrenciler izlendiğinde; onların dinazorlar, oyuncaklar, astronotlar, prensesler, köylüler, hayvanlar rollerini yüklediklerini ve restoran, orman, çiftlik tasarlayan ya da bir astronot gibi ayın çevresinde dolanan, bir masal ülkesini arkadaşlarıyla birlikte keşfe çıkan mutlu insanlar olduklarını ve kurguladıkları bu dünyadaki deneyimlerinden gerçek dünyaya yönelik birçok şeyi öğrendiklerini müşahade edebiliriz (Adıgüzel, 2020).

Yine bilimsel araştırmalar göstermiştir ki, bireyler hem yapıp hem de anlattıklarının yüzde 90'ını hatırlamaktadır. Bu sebeptendir ki, ne kadar çok duyu organı öğrenme eyleminin içinde olursa bilgi de o kadar kalıcı olmaktadır. Bu durum, dramanın eğitimdeki önemini ortaya koymasından açıktır. Zira, drama; öğrenciye öğrenme sürecinde beş duyu organıyla birlikte diğer organlarıyla aynı anda kullanacağı atmosfer sağlar ve hayatı boyunca üstleneceği farklı rollere hazır olma imkanı tanır. Çocuğun günlük hayatında tecrübe etmediği fakat, günün birinde karşısına çıkma ihtimali olan yaşantılar, dramada rol oyunları ile canlandırılır. Rol oyunları içinde yapılan alıştırmalarla yaşantıların denenmesi, öğrenciye konuyla ilgili düşünme şansı veren, öğrenmeye ve öğrenciyi gerçek hayata hazırlamaya katkı sağlayan bir pratiktir. Böylelikle öğrencinin, gelişimsel anlamda büyük öneme sahip bir çok istendik davranışı kazanması ve bunları yaşam biçimine haline getirmesi kolay bir hal alır (Akoğuz ve Akoğuz, 2016).

Drama etkinliklerinin planlanması ve hazırlanmasında belli becerilerin geliştirilmesine yönelik olmasına dikkat edilir. Nitekim problem çözme, girişimcilik, iletişim, Türkçe'yi etkili ve güzel kullanma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, bilgi teknolojilerinde yararlanma ve bilimsel araştırma gibi becerilerin geliştirilmesi hedeflenmelidir. Dolayısıyla hedeflere göre hazırlanan etkinliklerin uygulanması ile birlikte çocuk; bu etkinliklerin uygulama sürecinde farkında olsun veya olmasın yukarıda bahsedilen olumlu değişimleri yaşar. Böylece, eğitim sürecinde kazanılması gerekli olan temel becerilerden yola çıkarak gerçekleşen bu değişimlerle ve öğrencinin aldığı rollerle geleceğe hazırlanmış olur. Drama etkinlikleri süresince toplumun bireye yüklemiş olduğu birçok rolü zorunlu olarak oynamakla birlikte bu rolleri tartışma ve değerlendirme şansı da bulmuş olur. Bu rollerin oynanmasının bir sonucu olarak, toplumsal hayat içindeki zorunlu roller daha problemsiz hale gelebilmekte ve bu yönüyle de drama; toplumsal yaşama hazırlık becerilerini geliştiren faydalı etkinliklere dönüştürülebilmektedir. Kısaca söylemek gerekirse eğitim sürecinde yaşamdan kesitleri deneme şansı veren drama, bir anlamda yaşama hazırlık eğitimleri sunmuş olur (Akoğuz ve Akoğuz, 2016).

Sonuç olarak eğitimde drama, bilişsel davranışları, devinışsel becerileri ve duyuşsal özellikleri kazandırmada bir öğretim yöntemi, başta duyuşların eğitiminden yola çıkarak estetik ve bütüncül anlayış oluşturmada sanat eğitimi alanı ve yaşanan süreci betimlemede, açıklama ve kontrol edebilme olanaklarıyla bir disiplin olarak değerlendirilebilir. Drama sürecinde, öğrenci grubunun yaşantılarından yola çıkarak, bir düşüncenin, amacın, rol oynama, doğaçlama gibi yöntemlerden yararlanılarak canlandırılması söz konusudur (Dalbudak Pekdemir, 2018)

Dramada Kullanılan Teknikler

Dramada kullanılan teknikleri, farklı eğitimsel amaçlara ulaşılmasını kolaylaştıran araçlar olarak tanımlamak mümkündür. Bu tekniklerin çoğu eğitim alanlarındaki, tiyatrodaki veya psikolojideki uygulamalardan dönüştürülerek geliştirilmiştir. Her ne kadar dramanın kendine has bazı geliştirilen teknikleri olsa da dramanın disiplinler arası bir alan olması nedeniyle her türlü yaklaşım, yöntem veya teknik bu alan için dönüştürülebilir.

Burada önemli olan, tekniklerin çalışmaların önüne geçmemesi ve drama etkinliği içinde gereğinden fazla teknik kullanarak mekanik bir döngüye sokulmamasıdır. Diğer taraftan öğretmenler hem bu teknikleri uygulayacak kadar bilgi sahibi olmalı hem de hangi tekniğin hangi yaş grubuna ve amaca uygun olduğunu konusunda bilgi sahibi olmalıdır. Mesela tiyatro, forum, bilinç koridoru, rol kartları gibi teknikler biçim değiştirerek de olsa okul öncesi dönem çocuklarına uygulanmayacağını ve okul öncesi eğitimde doğaçlama veya dramatisasyon ile amaçlara ulaşılabilirken eğitim planında daha çok tekniğe yer verilmesine gerek olmadığını da bilmelidir (Adıgüzel, 2020).

Şimdi özellikle okul öncesi dönemde kullanılabilecek tekniklerin bazılarını aşağıda kısaca değinilecektir. Ayrıca dramada, bunların dışında da birçok farklı tekniğin bulunduğu da unutulmamalıdır.

Rol Oynama : Drama etkinliklerindeki iki ana teknikten biri olan rol oynama; drama sürecinde çocuğun başka bir varlığa (canlı-cansız) ya da kimliğe bürünerek, onun olası düşünce, duyuş ve davranışlarını anlayarak oyun biçiminde yansıtması olarak tanımlanabilir ve dramanın ısınma aşamasıyla birlikte başlar. Etkinlik sürecinde sık sık bu tekniğe başvurulur. Burada rol oynama öğrencinin yaptığı bir etkinlik olup gruba ait değildir (Dalbudak Pekdemir, 2018). Özellikle öğrencinin sözel ve bedensel ifade biçimlerini geliştirerek, öğrencinin kendini ve başkalarını tanımasını sağlamada da önemlidir (Adıgüzel, 2020).

Doğaçlama: En önemli ikinci teknik doğaçlamadır. Doğaçlama, herhangi bir atölye ortamında, katılımcıların sonucunu bilmeden, spontan biçimde rol oynayarak olguları ya da olguları araştırma inceleme olarak tarif edilir (Dalbudak Pekdemir, 2018). Bir süre yetişkin katılımcılar, spontanlıktan dolayı (kendiliğindenlik) ‘ben’ olma bilincini kaybederek daha açık davranır. Okul öncesi öğrencilerden gelişim özelliklerinden dolayı bir yetişkin gibi doğaçlama yapmaları beklenmemelidir. Yaşları ilerledikçe ve spontan süreç geliştikçe öğrenciler doğaçlamaya yatkınlaşabilirler. Bundan dolayı yapılacak çalışmalarda öğretmen yönlendirmesi ve çeşitli düzenlemeler gerekebilir (Adıgüzel, 2020). Yapılacak doğaçlamanın basit olması ve çoğu zaman olay, roller, konular öğretmenler tarafından iyi tanımlanarak öğrencilere ihtiyaç duyabilecekleri kavramsal ön bilgiler önceden verilmelidir (Önder, 1999). Ayrıca okul öncesinde tüm grupla yapılan doğaçlama-rol oynama çalışmaları farklı bir teknik olarak isimlendirilebilir. Bu tür durumda öğretmen de tüm öğrencilerle birlikte doğaçlamanın içinde yer alır. Etkinlikte konudan uzaklaşmadan, canlandırmayı ciddiye alarak ve rolden çıkmadan süreç takip edilmelidir. Bu durum, tüm çocuklarla aynı anda yapıldığından, birçok olumlu davranışın geliştirilmesini sağlar. Mesela, toplantı tekniği tüm grupla yapılan doğaçlamaya örnek olabileceği gibi dramatizasyon tekniği ile de gerçekleştirilebilir. Yine masal canlandırma sürecinde de tüm grupla doğaçlama tekniği kullanılabilir (Adıgüzel, 2020).

Öğretmenin Role Girmesi : Öğretmenin, doğaçlamalar esnasında ihtiyaç olduğunda ve gerekli gördüğünde temalara bağlı olarak kendisine bir rol vermesi ve etkinlik sürecine dahil olmasını ifade eder. Öğretmen burada katılımcı olarak role girer ve rol içinde kalarak öğrencilerle çalışır. Gerektiğinde öğrencileri dışarıdan da izleyerek sürecin hem dışında hem de içinde olabilmeli ve asla roldeyken kendini merkeze almamalıdır (Adıgüzel, 2020).

Dramatizasyon : Bir durumu oyunlaştırma ya da aslından daha heyecan verici veya kötü göstermek olarak ifade edilebilir. Daha çok yazılı bir metine bağlı olarak bir durum veya konunun, masal ya da öykünün oyunlaştırılmasıdır. Dramatizasyon, öğrencilerin ifade becerilerini geliştirdiği gibi tüm yaşantılarını oyunlaştırmalarını sağlar. Seçilen metinlerin ise eğitsel ve edebi metinler olmasına dikkat edilmelidir (Adıgüzel, 2020).

Donuk İmge / Heykel Formu – Fotoğraf Oluşturma: Dramada donuk imge tekniği öğrencilerin küçük gruplar halinde veya bireysel olarak kendi bedenleriyle sözsüz, sessiz ve hareketsiz görüntüler meydana getirmesidir. Uygulaması etkili ve kolay tekniktir. Verilen bu görüntüler bir fotoğraf, bir tablo, bir ifade formu, bir heykel veya bir duruş biçiminde de oluşturulabilir ve önemli olan bedensel ifade biçimidir. Bu tekniği bir örneklendirelim; Öğrencilerin kendi aralarında yaşanan bir sorunu ele alarak bir drama etkinliği planlayan öğretmen, öğrencilere, “Burcu ile Murat birbirlerinden hikaye kitabını almak için kitabı çekiştirirken öğretmen sınıfa girer” der ve öğrencilerin bu olayı kurgulamalarını, bir fotoğraf gibi hareketsiz kalarak donmalarını ister (Adıgüzel, 2020).

Toplantı Düzenleme: Bir olay ve konu ile ilgili düzenlenen toplantıyı ifade etmektedir ve öğretmen drama sırasında role girerek toplantı ile öğrencilerin role girmelerini kolaylaştırarak süreci yönetebilir. Öğrenciler rol içinde bir araya gelerek, akıl yürüterek çözüm önerileri üretebilmesi açısından önemli bir tekniktir (Dalbudak Pekdemir, 2018).

Pantomim : Duygu, düşüncelerle yaşantıları, sözleri kullanmadan hareket yoluyla anlatmak olan pantomim, öğrenciler için oldukça faydalı bir ifade etme etkinleridir. Dikkati yoğunlaştırma, gözlem ve fiziksel becerilerin gücüne dayalı bir ifade şeklidir. McCasslin (1984), öğrenci grubuyla yapılan pantomim etkinliklerinin öğrencide farkındalık düzeyini, zihinde canlandırma becerisini geliştirdiği söylemektedir (Önder, 1999). Duygu veya davranışın yüz ve gövde hareketleriyle, eşya ve müzik eşliğinde gerçekleştirildiği bir teknik olan pantomim, özellikle okul öncesi dönemde dil becerisi tam olarak gelişmemiş ya da konuşmaktan utanan öğrencilerle kolaylıkla uygulanabilecek bir tekniktir (Adıgüzel, 2020).

Özel Mülkiyet – Yarım Kalmış Materyal : Öğrenciler, mektuplar, kostümler, nesnelere, raporlar, oyuncaklar gibi dikkatli bir şekilde seçilen kişisel eşyalardan yola çıkarak bir karakter hayal ederler. Mesela, bir çantadan çıkan nesnelere çantanın kime ait olabileceği konusunda akıl yürüterek karakteri yaratmış olurlar. Öğrenci grubuna yarı kalmış resim, yazı veya şema sunulur, onlardan bunu tamamlamaları ya da yarım kalmasına sebep olan problemi çözmeleri istenir (Dalbudak Pekdemir, 2018).

Anlatı Tiyatrosu (Anlatı Tekniği) : Bu teknikte mutlaka herkesin anlatacağı bir öykünün olması gerektiği gibi bunun da farklı şekillerde anlatılabilmesinin imkan dahilinde olmasıdır. Anlatıcı, öyküyü yazılı bir kaynağa dayalı olarak anlatmalıdır. Öykü, üçüncü tekil bakışından, ağzından ve geçmiş zamandan anlatılır. Geçmiş zamanda ifade edilen “anlatıcı konuşması”, canlandıran kişinin kendi konuşmasını içeren “figür konuşması ve “sahnesel canlandırma” bu teknikte beraber kullanılır. Bu sebeptendir ki anlatı ile oyun arasında bir sıralama söz konusu olmaz. Anlatıcı öğretmen çok hızlı bir şekilde farklı karakterleri canlandırabilir ve öyküyü anlatan

biriyken hemen ardından oynayan rolüne geçebilir. Bu teknikte dilin kullanımı çok önemli bir araçtır. Dolayısıyla bu teknik sadece anlatanın değil dinleyenin de sözel ifade ve dinleme becerisini geliştirir (Adıgüzel, 2020).

Isınma / Hazırlık – Rahatlama Çalışmaları

Oyuna katılma isteğini artıran ısınma çalışmaları; sadece grubun birbirine değil aynı zamanda etkinlik sırasındaki doğaçlamalara, oyunlara ısınmasını sağlayarak rahatlama zemin hazırlar. Bedensel, dokunsal etkinlikler, duyarları kullanma, güven kazanma, uyum sağlama, etkileşim kurma, tanışma, gözlem yetisini geliştirmeye gibi becerileri öğrencilere kazandıran ve çeşitli yöntemlerle yapılan aşamadır. Kendini tanıma, iletişim kurma, gruptaki diğer öğrencileri tanıma, ikili iletişimden grup iletişimine ve etkileşimine geçerek grup dinamiğinin doğmasını sağlama, anı ve öykü anlatma ve etkileşim gibi çalışmalar bu aşamada yer alabilir.

Bu aşamada öğrencilerle, koşma, yürüme, çekme, zıplama, itme, yuvarlanma, dönme, hayvan taklidi ve yürüyüşü, farklı zeminlerde yürüme, robot veya kukla gibi hareket etme benzeri etkinlikler yapılabilir. Bu tür etkinlikler sayesinde öğrencilerin aralarında daha iyi bir iletişim kurabilmelerine, doğal davranmalarına yardımcı olurken öğrencileri bir sonraki aşamaya hazırlar. Bu yüzden bu aşamada yapılan etkinliklerin bir sonraki aşamada yapılacak etkinliklere ilişkili olması gerekir (Dalbudak Pekdemir, 2018).

Rahatlama etkinlikleri kimi zaman ısınma çalışmalarını takiben kimi zamanda değerlendirmenin hemen öncesinde yapılabilmekte ve süreçte müziği kullanmak, düşünsel ve bedensel rahatlama getirmektedir. Bu aşamada kullanılan müziği, doğaçlama ve oluşum süreçlerinde de kullanmak mümkündür (Öztürk, 1999; Akt: Köksal Akyol, 2003).

Canlandırma - Oyun Aşaması

Bu aşama dramının etkinliğinin en önemli bölümünü oluşturmakla birlikte literatürde farklı isimlerle de anılmaktadır; oluşum, doğaçlama, oyun, drama oyunu, esas çalışma, uygulama gibi (Dalbudak Pekdemir, 2018; Bilaloğlu, 2020).

Doğaçlama ve rol oynama bu aşamada yararlanılan en önemli iki temel tekniktir ve doğaçlama, daha önceden hiç belirlenmemiş ya da çok az şekilde tasarlanmış ve spontan bir şekilde gerçekleşmelidir. (Adıgüzel, 2013; Okvuran, 2002; Akt: Bilaloğlu, 2020). Yine bu aşamada, dramatizasyon, hikaye oluşturma gibi teknikler kullanılabilir. Belirlenmiş bazı kurallar olmasına rağmen, bu kurallar kısıtlayıcı olmayıp, öğrenciler bu kurallar çerçevesi içinde özgür bir biçimde oyunlarının geliştirirler. Canlandırma aşaması öğrencilerin, beden dilini kullanma, etkileşim gibi becerileri geliştirmeye ve böylece kendi potansiyelini ortaya çıkarmaya katkı sağlar. Çocukların yaratıcılıklarının ve hayal güçlerinin potansiyel olarak ortaya çıktığı bir aşamadır (Bilaloğlu, 2020). Diğer taraftan bir metne bağlı olmadan aniden gelişen doğaçlamada, öğretmen tarafından belirli hazırlıklar yapılmış ve hedefi belirlenmiş oyun ve canlandırmalar yer alır ve ayrıntılar önceden belli olmadığından öğrencilerin kendi birikim ve özgünlükleri hakimdir (Bayram ve ark.,1999, Akt: Köksal Akyol, 2003).

Değerlendirme -Tartışma

Drama etkinliği boyunca ortaya çıkan sonuçlar bu aşamada değerlendirilir. Eğitimsel sonuçların kazanılıp kazanılmadığı, bunların gelecek yaşantılara etkisinin ne derecede olacağı, bütün drama yaşantısının nasıl algılandığına yönelik düşüncelerin ve duyguların paylaşılması bu aşamada gerçekleşir. Dramaya ilişkin tartışmalar rol içinde ikili doğaçlamalarla; “Bugün drama dersinde ne oldu biliyor musun?” vb, olabileceği gibi sürece ilişkin yazma çalışmaları, resim yapma gibi çalışmalarla da gerçekleştirilebilir. Böylece öğretmen geri dönüşleri alarak bir dahaki çalışmalara zemin hazırlamış olacaktır (Adıgüzel, 2006). Değerlendirme; paylaşımda bulunma, etkileşimi sağlama, drama çalışmasından mutlu ayrılma, yapıcı eleştiri yapabilme ve yaşantıları ifade edebilmeyi sağlamaktadır. Öğretmen, tartışma ya da değerlendirme sonunda öğrencilerin geri dönüşlerinden, resim, yazı, ürün, sözlü ifade vb, bir rapor hazırlayarak bunu ihtiyaç duyduğunda öğrenci velileri ile paylaşabileceği gibi yeni çalışmaların planlanmasında da kullanılabilir (Dalbudak Pekdemir, 2018). Sonuç olarak bu aşama; etkinlik sonucunda öğrenmenin kodlanması, anlamlandırılması, bilişsel olarak depolanması ve yeni şartlara göre transfer edilmesi ve yaşantılarının anlamlandırılması adına, öğrencilerin etkinlik üzerine konuşmaları ve tartışmalarıyla mümkün olması açısından, son derece önemlidir (Önder, 2009)

Okul Öncesi Eğitimde Dramanın Önemi

Bu başlıkta dramının okul öncesi eğitimde planlanması ve uygulanmasına ilişkin açıklamalardan ziyade, bu dönem eğitiminde dramının önemi ve bu dönem öğrencilerine kazandırdıkları ve uygulamalarda dikkat edilecek konular üzerinde durulacaktır.

Okul öncesi dönemindeki çocukların gelişim ve öğrenmesi, diğer yaş gruplarına göre oldukça farklıdır. Bu yüzden ki, bu dönemdeki eğitim uygulamaları ve bu uygulamalar içinde drama etkinliklerinin ağırlığı ve planlanması o derece büyük önem kazanmaktadır (Adıgüzel, 2020).

Drama eğitimde bir yöntem olarak kullanıldığında amacı, çocukta doğuştan gelen yaratıcılığı geliştirmektir. Mış gibi yapma şeklinde de tanımlanan drama ile öğrenciler yaratıcı bir sürecin içine girmekte ve bu süreçte de yaşantılar yoluyla öğrenmelerini gerçekleştirmektedirler (Köksal Akyol, 202)

Erken çocukluk döneminin kapsamında yer alan okul öncesi dönem; çocukların bilişsel ve sosyal, duygusal, dil gelişimleri ile öz bakım becerilerinin kazanılması ve temel motor becerilerinin kazanılmasında büyük öneme sahiptir. Bu dönemde ve yıllarda kazanılan davranışların büyük bir bölümü; yetişkinlik döneminde, inanç ve değer sistemini, alışkanlıklarını, tavırlarını, kısaca kişilik yapısının temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu dönem çocuklara zengin bir eğitim ortamının sunulması gerekir. Bu açıdan bakıldığında, dramatik etkinlikler; çocuklara gözlem yapma ve birbirlerini taklit etmeyle öğrenme, başkasının bakış açısından bakma ve empati kurma, gerçek deneyim olmadan duygusal deneyim yoluyla çevreyle ilgili etkili bilgi toplama imkanı verirken, hayal güçlerinin kullanma, kişisel arası ilişkilerini ve bilişse süreçlerini de desteklemektedir. Drama etkinlikleri öğrenmenin yaşantıya bağlı gerçekleştiği önemli bir etkinliktir ve bu etkinlikler, öğrencinin bütüncül gelişimini destekleyen ve eğlenirken öğrenen çalışmalarlardır. Öğrencinin yaş ve gelişim düzeyi ile ilgi ve ihtiyaçları bu çalışmalarda göz önünde bulundurulmalıdır (MEB, 2016).

Okul öncesinde iyi planlanmış ve uygulanmış drama etkinlikleri, öğrencide okula, eğitim ve öğretime karşı pozitif tutum geliştirmelerini destekler. Oyundan hareket alan drama hem oyun hem de öğrenme ihtiyacını karşılar. Amacın pozitif algıyı geliştirmek olduğundan, öğrencilerin birbirlerine karşı olumsuz tavır ve değerlendirmelerine yer verilmemesi gerektiği gibi öğrencinin etkinlik sırasında oynadığı role ilişkin iyi ya da kötü oynadığına ilişkin bir değerlendirme de yapılmaz. Öğrencilere olumlu pekiştiriciler verilerek hem motivasyon sağlanır hem de etkinliklere ve eğitim süreçlerine isteyerek ve seyerek katılması sağlanır. Böylece kabul gördüğünü anlayan öğrenci, kendini daha rahat hissederek etkinliklerden daha aktif faydalanabilir. Etkinliklerde sabit kurallar olmamalı, az kuralın geçerli olduğu daha hoşgörülü eğitim atmosferi sağlanmalıdır. Bu atmosferde öğrencilerin yeni girişim ve fikirlere açık olmaları sağlanmalıdır. Öğrencinin hayatta başarılı olmasının şartı; çözüme kavuşmamış problemlerle ilgili sorular sormak, tahminler yürütmek, bunları denemek, farklı ve yeni çözümler üretmekten geçer. Bu süreçler drama etkinlikleri içinde gerçekleşirken eğitimde dramının önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle eğitimde drama etkili bir yöntem olarak kabul görmektedir. Okul öncesinde drama, okuma yazma çalışmalarından, özbakım becerilerine veya toplumsal değerlerin kazandırılmasına kadar tüm eğitimsel alanlara uyarlanarak uygulanabilmektedir (Akoğuz ve Akoğuz, 2016).

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ile verilerin analizine değinilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, okul öncesi dönemde konusu drama olan yüksek lisans, doktora tezleri ile makaleleri incelemek amacıyla derleme yöntemi kullanılmıştır. Literatürde üç tür derleme yönteminin varlığını görmek mümkündür; Geleneksel, Sistematik ve Meta Analiz (Karaçam, 2013). Bu araştırma; belirlenmiş bir temada, yapılan birden fazla araştırmanın üzerinde inceleme yaparak bulgu, sonuç ve değerlendirmeleri sentezleyen bir çalışma olması bağlamında geleneksel bir derlemedir (Burns ve Grove, 2009; Gerrish ve Lacey, 2010; Moule ve Goodman, 2009; Akt: Karaçam, 2013).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini; konusu drama olan, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi'ndeki 976 lisansüstü tez ile Dergipark'daki 584 makale olmak üzere toplam 1560 araştırma oluşturmuştur. Bu evren içinde 2010-2021 yılları arasında konusu okul öncesi dönemde drama olan 50 yüksek lisans ve 4 doktora tezi ile 48 makale olmak üzere toplam 102 çalışma bu araştırmanın örneklemini teşkil etmiştir. Bu bağlamda; bu araştırmanın evreni dikkate alındığında okul öncesi dönemde konusu drama olan çalışmaların %6,5 oranında olduğu görülmüştür.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri, doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013)'e göre doküman incelemesi, araştırmanın konusunu içeren olgulara ait bilgileri kapsayan yazılı dataların analiz

edilmesidir ve 5 aşamada gerçekleşmektedir: Dokümanlara ulaşma, orjinalliği kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma.

Bu kapsamda; YÖK Tez Merkezi'ndeki, başlığında drama olan tezler aratılarak 2010-2021 yılları arasında yapılanlar tek tek incelenmiş ve bu şekilde okul öncesi dönemde drama konusuna ait olan 54 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Daha sonra 54 lisansüstü tez, pdf formatında bilgisayar ortamına indirilmiştir. Yine internet ortamında, Dergipark Akademi internet sayfasından başlığında konusu drama olan makalelerin taraması yapılmış ve bu şekilde okul öncesi dönemde drama konusuna ait olan 48 makaleye ulaşılmıştır. Bu makaleler yine pdf formatında bilgisayar ortamına indirilmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda 102 araştırmaya ulaşıldığı tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada, konusu; okul öncesi dönemde drama olan ve 2010-2021 yılları arasında yapılmış, 102 araştırmaya ulaşılmıştır. Elde edilen araştırmalar, tek tek incelenerek yapıldıkları yıllara, üniversitelere, enstitülere, yayımlandıkları dergilere, dramanın alt türlerine, araştırma türlerine, kullanılan yöntemlere, veri toplama araçlarına, programlara, çalışma gruplarına, değişkenlerine, sonuçlarına göre alt temalara ayrılmış ve Microsoft Excel programında işlenerek çözümlenmesi yapılmıştır. Her alt temanın çözümlenmesinde frekans ve yüzde gibi betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak frekans ve yüzde tabloları oluşturulmuştur.

BULGULAR ve YORUMLAR

Bulgular

2010 – 2021 yılları arasında okul öncesi dönemde drama konusu üzerine 102 araştırmanın yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 1: Okul Öncesi Dönem'de konusu drama olan araştırmaların, araştırma türleri bağlamında frekans (f) ve yüzde (%) değerlerinin dağılımları

Araştırma Türleri	f	%
Yüksek Lisans	50	49%
Doktora	4	4%
Makale	48	47%
Toplam	103	100%

Tablo 1'e göre, okul öncesi dönemde drama konusunda yapılan araştırmaların 50 (49%) tanesinin yüksek lisans tezi, 4 (4%) tanesinin doktora tezi, 47 (47%) tanesinin ise makale olduğu ve toplamda 102 araştırmanın bu araştırmada incelendiği görülmektedir. Bu sonuçlar bağlamında; araştırmanın türü açısından en fazla yüksek lisans tezinin yapıldığı görülmektedir.

Tablo 2: Okul Öncesi Dönem'de konusu drama olan araştırmaların yıllara göre frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

Yıl	Yüksek Lisans			Doktora		Makale		F	%
	f			f		f			
2010	2			0		0		2	2%
2011	2			0		6		8	8%
2012	3			0		4		7	7%
2013	1			0		3		4	4%
2014	4			0		2		6	6%
2015	2			0		8		10	10%
2016	4			0		4		8	8%
2017	5			1		9		15	15%
2018	5			1		4		10	10%
2019	11			1		4		16	16%
2020	7			1		2		10	10%
2021	4			0		2		6	6%
Toplam	50			4		48		102	100%

Tablo 2'ye göre; okul öncesi dönemde drama konusunda yapılan araştırmaların, 2010 yılında 2 yüksek lisans tezi yapılırken doktora tezi ve makale yayımlanmamış olup, toplamda 2 (2%) araştırma; 2011 yılında 2 yüksek lisans tezi ile 6 makale yayımlanırken doktora tezi yayımlanmamış olup, toplamda 8 (8%) araştırma; 2012 yılında 3 yüksek lisans tezi ile 4 makale yayımlanırken doktora tezi yayımlanmamış olup, toplamda 7 (7%) araştırma; 2013 yılında 1 yüksek lisans tezi ile 3 makale yayımlanırken doktora tezi yayımlanmamış olup, toplamda 4 (4%) araştırma; 2014 yılında 4 yüksek lisans tezi ve 2 makale yayımlanırken doktora tezi yayımlanmamış olup, toplamda 6 (6%) araştırma; 2015 yılında 2 yüksek lisans tezi ile 8 makale yayımlanırken doktora tezi yayımlanmamış olup, toplamda 10 (10%) araştırma; 2016 yılında 4 yüksek lisans tezi ile 4 makale yayımlanırken doktora tezi yayımlanmamış olup, toplamda 8 (8%) araştırma; 2017 yılında 5 yüksek lisans, 1 doktora tezi ile 9 makale yayımlanmış ve toplamda 15 (15%) araştırma; 2018 yılında 5 yüksek

lisans, 1 doktora tezi ile 4 makale yayımlanmış ve toplamda (10%) araştırma; 2019 yılında 11 yüksek lisans, 1 doktora tezi ile 4 makale yayımlanmış ve toplamda 16 (16%) araştırma; 2020 yılında 7 yüksek lisans, 1 doktora tezi ile 2 makale yayımlanmış ve toplamda 10 (10%) araştırma; 2021 yılında ise 4 yüksek lisans tezi ile 2 makale yayımlanırken doktora tezi yayımlanmamış olup, toplamda 6 (6%) araştırma şeklinde dağılım gösterdiği görülmektedir.

Bu sonuçlar bağlamında; 16 (16%) araştırmayla en fazla araştırmanın yapıldığı yılın 2019, 2 (2%) araştırmayla da en az araştırmanın yapıldığı yılın 2010 yılı olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Okul Öncesi Dönem’de konusu drama olan araştırmaların dramanın türlerine göre frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

Drama Türleri	f	%
Drama	45	45%
Eğitici Drama	6	6%
Yaratıcı Drama	50	49%
Toplam	102	100%

Tablo 3’e göre, okul öncesi dönemde konusu drama olan araştırmaların, dramanın alt türleri açısından; 45 (45%) tanesinin Drama, 6 (6%) tanesinin Eğitici Drama ve 50 (50%) tanesinin ise Yaratıcı Drama türünde olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlar bağlamında; en fazla araştırmanın 50 (49%) araştırma ile Yaratıcı Drama, en az araştırmanın ise 6 (6%) araştırma ile Eğitici Drama türünde olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Okul Öncesi Dönem’de konusu drama olan araştırmaların lisansüstü tezler açısından yapıldıkları üniversitelere göre frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

Üniversiteler	f	%
Adnan Menderes Üniversitesi	2	4%
Ahi Evran Üniversitesi	1	2%
Anadolu Üniversitesi	1	2%
Ankara Üniversitesi	3	5%
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	2%
Bartın Üniversitesi	1	2%
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	2%
Çağ Üniversitesi (Mersin)	1	2%
Çukurova Üniversitesi	3	5%
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	4%
Erciyes Üniversitesi	1	2%
Gazi Üniversitesi	5	9%
İnönü Üniversitesi	1	2%
İstanbul Aydın Üniversitesi	1	2%
İstanbul Okan Üniversitesi	1	2%
İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi	1	2%
İstanbul Teknik Üniversitesi	1	2%
Karabük Üniversitesi	1	2%
Kastamonu Üniversitesi	3	5%
Kırklareli Üniversitesi	1	2%
Marmara Üniversitesi	3	5%
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2	4%
Okan Üniversitesi	1	2%
Polis Akademisi	1	2%
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	3	5%
Sakarya Üniversitesi	1	2%
Selçuk Üniversitesi	1	2%
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	2%
Trabzon Üniversitesi	1	2%
Trakya Üniversitesi	1	2%
Üsküdar Üniversitesi	1	2%
Yeditepe Üniversitesi	1	2%
Yıldız Teknik Üniversitesi	2	4%
Hacettepe Üniversitesi	2	4%
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	2%
Toplam	54	100%

Tablo 4’e göre, okul öncesi dönemde konusu drama olan lisansüstü araştırmaların, yapıldıkları üniversiteler açısından; 5 (9%) tanesinin Gazi Üniversitesi’nde; 3’er (5%) tanesinin, Ankara Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi’inde; 2’şer (4%) tanesinin Adnan Menderes Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi’nde yapıldığı, diğer üniversitelerde ise 1’er (2%) tane lisansüstü araştırmanın yapıldığı görülmektedir.

Bu sonuçlar bağlamında; en fazla araştırmanın 5 (9%) ile Gazi Üniversitesi'nde yapıldığı saptanmıştır.

Tablo 5: Okul Öncesi Dönem'de konusu drama olan araştırmaların lisansüstü tezler açısından yapıldıkları enstitülere göre frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

Drama Türleri	f	%
Eğitim Bilimleri	22	40%
Sosyal Bilimler	23	43%
Sağlık Bilimleri	4	7%
Lisansüstü Eğitim	4	7%
Güvenlik Bilimleri	1	2%
Toplam	54	100%

Tablo 5'e göre, okul öncesi dönemde konusu drama olan araştırmaların yapıldıkları enstitüler açısından 23 (43%) tanesinin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde; 22 (40%) tanesinin Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde; 4'er (7%) tanesinin Sağlık Bilimleri Enstitüsü ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde ve 1 (2%) tanesinin ise Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nde yapıldığı görülmektedir.

Bu sonuçlar bağlamında; en fazla araştırmanın 23 (43%) araştırma ile Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde; en az araştırmanın ise 1 (2%) araştırmayla Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nde yapıldığı saptanmıştır.

Tablo 6: Okul Öncesi Dönem'de konusu drama olan makalelerin yayımlandıkları dergilere göre frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

Dergi Türleri	f	%
Üniversite Dergileri	22	46%
Bağımsız Dergiler	26	54%
Toplam	48	100%

Tablo 6'ya göre; okul öncesi dönemde konusu drama olan araştırmaların makaleler açısından yayımlandıkları dergiler bağlamında; 26 (54%) tanesinin Bağımsız Dergilerde, 22 (46%) tanesinin Üniversite Dergilerinde yayımlandığı görülmektedir.

Bu sonuçlar bağlamında; en fazla araştırmanın 24 (%50) araştırma ile Bağımsız Dergilerde, en az araştırmanın ise 22 (46%) araştırma ile Üniversite Dergilerinde yayımlandığı saptanmıştır.

Tablo 7: Okul Öncesi Dönem'de konusu drama olan araştırmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinin frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

Araştırma Yöntemleri	f	%
Nicel Yöntem	70	69%
Nitel Yöntem	20	19%
Karma Yöntem	9	9%
İnceleme / Derleme	3	3%
Toplam	102	100%

Tablo 7'ye göre; okul öncesi dönemde konusu drama olan araştırmalarda kullanılan araştırma yöntemleri bağlamında; 70 (69%) tanesinin nicel yöntem, 20 (19%) tanesinin nitel yöntem, 9 (9%) tanesinin karma yöntem ve 3 (3%) tanesinin ise inceleme / derleme yöntemiyle desenlendiği görülmektedir.

Bu sonuçlar açısından; en fazla kullanılan araştırma yönteminin 70 (69%) tane ile Nicel Yöntem, en az kullanılan araştırma yönteminin ise 3 (3%) tane ile İnceleme / Derleme Yöntemi olduğu saptanmıştır.

Tablo 8: Okul Öncesi Dönem’de konusu drama olan araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarının frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

Veri Toplama Araçları	f	%
Anket	11	6%
Değerlendirme Formu	3	2%
Doküman	11	6%
Eğitim Programı	18	9%
Envanter	2	1%
Form	30	15%
Görüşme Formu	24	12%
Gözlem Formu	12	6%
Günlük	2	1%
Hikaye	2	1%
Kamera	2	1%
Kontrol Listesi	2	1%
Metafor	1	1%
Ölçek	49	25%
Resim	1	1%
Rublik	1	1%
Soru Kartları	2	1%
Test	21	11%
Ürün İncelemesi	4	2%
Toplam	198	100%

Tablo 8’e göre; okul öncesi dönemde konusu drama olan araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları bağlamında; en fazla kullanılan veri toplama araçlarının sırasıyla, 49 (25%) adet ile Ölçek, 30 (15%) adet ile Form, 24 (12%) adet ile Görüşme Formu, 21 (11%) adet ile Test, 18 (9%) adet ile Eğitim Programı, 12 (6%) adet ile Gözlem Formu, 11’er (6%) adet ile Doküman ve Anket, 4 (2%) adet ile Ürün İncelemesi, 3 (2%) adet ile Değerlendirme Formu, 2’şer (1%) adet ile Envanter, Günlük, Hikaye, Kamera, Kontrol Listesi, Soru Kartları, 1’er (%1) adet ile Metafor, Resim ve Rubrik türünde olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlar bağlamında en fazla kullanılan veri toplama aracının 49 (25%) adet ile Ölçek türünde olduğu en az kullanılan veri toplama araçlarının ise 1’er (%1) adet ile Metafor, Resim ve Rubrik olduğu saptanmıştır.

Tablo 9: Okul Öncesi Dönem’de konusu drama olan araştırmalarda çalışan çalışma gruplarının frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

Çalışma Grupları	f	%
Öğrenci	49	48%
Öğretmen Adayı	18	17%
Anne - Çocuk	1	1%
Öğretmen	17	17%
Okul Yöneticisi	1	1%
Öğrenci - Veli - Öğretmen	2	2%
Öğretmen Adayı - Öğretim Üyesi	1	1%
Öğretmen Adayı - Öğretmen	2	2%
Materyal İnceleme	1	1%
Veli	2	2%
Tez İnceleme	3	3%
Çalışma Grubu Olmayan	5	5%
Toplam	102	100%

Tablo 9’e göre; okul öncesi dönemde konusu drama olan araştırmalarda çalışılan örneklem grubu bağlamında; en fazla çalışılan örneklem grubunun sırasıyla 49 (48%) tane ile öğrenci grubu, 18 (17%) tane ile Öğretmen Adayı grubu, 17 (17%) tane ile Öğretmen grubu, 3 (8%) tane ile Tez İnceleme Grubu, 2’şer (2%) tane ile Öğrenci-Veli-Öğretmen grubu, 1’er (1%) tane ile Anne-Çocuk, Okul Yöneticisi, Öğretmen Adayı-Öğretim Üyesi, Materyal İnceleme grubu olduğu görülmektedir. Ayrıca 5 (5%) çalışmada çalışma grubu olmadığı tespit edilmiştir.

Bu sonuçlar bağlamında; en fazla çalışılan örneklem grubunun 49 (48%) tane ile Öğrenci grubu, en az çalışılan örneklem grubunun ise sırasıyla 1’er (1%) tane ile Anne-Çocuk, Okul Yöneticisi, Öğretmen Adayı-Öğretim Üyesi, Materyal İnceleme grubu olduğu saptanmıştır.

Tablo 10: Okul Öncesi Dönem’de konusu drama olan araştırmalardaki bağımsız değişken olan dramanın etki ettiği bağımlı değişkenlerin frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

Bağımlı Değişkenler	f	%
Değer Kazanımı	6	6%
Demokratik Tutum Düzeyi	1	1%
Dil Gelişimi	3	3%
Duygu Düzenleme Becerisi	2	2%
Etkinlik Planlama Becerisi	1	1%
Etkinlik Planlarının Özellikleri	1	1%
Farkındalık Kazanma	4	4%
Genel Gelişim	40	39%
Matematik Öğrenimi	1	1%
Medya Okuryazarlığı Düzeyi	1	1%
Meslekleri Tanıma	2	2%
Okula Uyum Becerisi	1	1%
Öğrenci Kişilik Hizmet Kavramlarını Algılama Düzeyi	1	1%
Öğretmen Tutum	7	7%
Öğretmen Yeterlik	10	10%
Özdüzenleme Becerisi	2	2%
Özgüven Düzeyi	1	1%
Ürün Geliştirme	1	1%
Yabancı Dil Öğrenimi	2	2%
Yöntem Kullanım Düzeyi	2	2%
Yönteme İlişkin Algı Düzeyi	1	1%
Yönteme İlişkin Görüşler	4	4%
Yönteme İlişkin Metaforlar	1	1%
Yönteme İlişkin Veli Görüşleri	1	1%
İnceleme/Derleme Araştırmaları (Bağımlı Değişken Yok)	6	6%
Toplam	102	100%

Tablo 10’a göre; okul öncesi dönemde konusu drama olan araştırmalarda dramanın bağımsız değişken olarak etkisinin incelendiği bağımlı değişkenler bağlamında; en fazla araştırmanın 40 (39%) tane ile Genel Gelişim Özellikleri üzerine yapıldığı, daha sonra sırasıyla 10 (10%) tane ile Öğretmen Yeterlik, 7 (7%) tane ile Öğretmen Tutum ve 6 (6%) tane ile Değer Kazanma, 4’er (4%) tane ile Yönteme İlişkin Görüşler ile Farkındalık Kazanma, 3 (3%) tane ile Dil Gelişimi, 2’şer (2%) tane ile Duygu Düzenleme Becerisi, Meslekleri Tanıma, Özdüzenleme Becerisi, Yabancı Dil Öğrenimi, Yöntemi Kullanma Düzeyi, 1’er (1%) tane ile diğer bağımlı değişkenler üzerine yapıldığı görülmektedir.

Bu sonuçlar bağlamında; en fazla araştırmanın 40 (39%) tane Genel Gelişim üzerine yapıldığı, en az araştırmanın ise 1’er (1%) tane ile Demokratik Tutum Düzeyi, Etkinlik Planı Düzenleme, Etkinlik Planlarının Özellikleri, Matematik Öğrenimi, Medya Okuryazarlığı, Okula Uyum Becerisi, Öğrenci Kişilik Hizmet Kavramlarını Algılama Düzeyi, Özgüven Düzeyi, Ürün Geliştirme, Yönteme İlişkin Algı Düzeyi, Yönteme İlişkin Metaforlar, Yönteme İlişkin Veli Görüşleri üzerine yapıldığı görülmektedir. 6 (6%) araştırmada ise bağımlı değişken kullanılmamıştır.

Yorumlar

Bu çalışmadaki alt amaçlara uygun olarak yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki yorumlamaları yapmak mümkündür;

Türkiye’de 2010-2021 seneleri arasında okul öncesi döneminde drama konulu araştırmalar incelendiğinde sonucunda toplamda 102 araştırma tespit edilmiştir. Bu araştırmaların araştırma türleri bağlamında; 50 yüksek lisans, 4 doktora tezi ile 48 makale olduğu saptanmıştır. En fazla araştırmanın sırasıyla yüksek lisans ve makale alanında yapıldığı göze çarpmaktadır. Bunun temel nedeni olarak yüksek lisansın akademik kariyerin ilk basamağı olması ve sonrasında doktora kademesine çoğu araştırmacının devam etmemesi olarak görülebilir. Makale açısından ise genelde ortak bir çalışmanın ürünü olarak birden fazla kişinin bir çalışma ortaya koymasının daha hızlı ve pratik olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Drama türleri açısından 102 araştırmada, en fazla araştırmanın 50 çalışma ile Yaratıcı Drama üzerine yapıldığı tespit edilmiştir. Sonrasında 46 araştırmayla Drama gelmektedir. Eğitici Drama türünde ise 6 araştırma yapılmıştır. Literatür araştırması sonucunda eğitim-öğretim alanında drama kavramının genel anlamda kullanıldığı ve çoğu araştırmacının Yaratıcı Drama kavramını kullanmayı tercih ettiği görülmüştür. Nitekim son yıllardaki araştırmalarda konu başlıklarında genel olarak Drama veya Yaratıcı Drama kavramının tercih edildiği saptanmıştır. Yine literatürde Amerika Birleşik Devletleri’nde “yaratıcı drama”, Almanya’da “okul oyunu” ya da “oyun ve etkileşim”, dramayı eğitim süreçlerinde kullanmada en deneyimli ülke olan

İngiltere’de “eğitimde drama”, Türkiye’de ise “yaratıcı drama” kavramları kullanılmaktadır (San, 1996; Akt: Köksal Aksoy, 2003).

Yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımları incelendiğinde en fazla araştırmanın 16 çalışmayla 2019 yılında , en az araştırmanın ise 2010 yılında yapıldığı göze çarpmaktadır. Özellikle 2015 yılıyla beraber yapılan çalışmalarda bir artış olduğu saptanmıştır. Ancak 2021 yılında araştırma sayısında bir azalma göze çarpmaktadır. 2021 yılındaki azalmanın nedeni olarak; hem pandemi dönemiyle (drama etkinliklerinin / uygulamalarının yüz yüze etkileşimi gerektirmesinden dolayı sosyal mesafeyi koruyamama riski) hem de bu çalışmanın yapıldığı süreçte 2021 yılının henüz sona ermemesiyle ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaların yapıldığı üniversiteler bağlamında; lisansüstü tezler açısından toplam 35 üniversitede 54 çalışma yapılmıştır. En fazla çalışmanın 5 tane ile Gazi Üniversitesi’nde yapıldığı görülmektedir. Gerek 2010-2021 yılları arasındaki 11 yıllık periyod ve gerekse Türkiye’deki toplam 203 üniversiteyi (YÖK, 2021) dikkate aldığımızda okul öncesi döneminde drama konusunda yeterli araştırmanın yapılamadığı söylenebilir.

Yine araştırmaların yapıldıkları enstitüleri baz aldığımızda en fazla araştırmanın 23 araştırma ile Sosyal Bilimler, ardından 22 araştırma ile Eğitim Bilimleri Enstitüleri’nde yapıldığı görülmektedir. Bunun temel nedeni olarak, Drama konusunun daha ziyade Sosyal ve Eğitim alanıyla ilgili olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. En az araştırmanın ise Güvenlik Bilimleri Enstitüsü’nde yapıldığı görülmektedir.

Makale çalışmalarını incelediğimizde, makalelerin yayımlandıkları dergilerin yayıncı kaynağı açısından en fazla çalışmanın 26 makale ile bağımsız dergilerde yayımlandığı görülmektedir. 22 makalenin ise Üniversite dergilerinde yayımlandığı göze çarpmaktadır.

Araştırmalarda kullanılan araştırma yöntemlerine baktığımızda, 70 araştırmanın nicel araştırma yöntemiyle, 20 araştırmanın ise nitel yöntemle desenlendiğini, 9 araştırmada ise nicel ve nitel yöntemin birlikte kullanıldığı Karma Yöntemin tercih edildiği görülmektedir. Nicel yöntemin daha fazla kullanılmasının nedeni olarak daha büyük örneklem gruplarıyla çalışmaya imkan vermesi ve veri toplamada ve analizinde daha esnek imkanlar sunmasından kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Yine 102 araştırmada; 19 farklı türde toplam 198 veri toplama aracı kullanılırken en fazla kullanılan veri toplama aracının; 49 tane ile Ölçek, ardından 30 tane ile Form, 24 tane ile Görüşme Formu, 21 tane ile Test olduğu görülmektedir. En az kullanılan veri toplama araçlarının 1’er adet ile Metafor, Resim ve Rubrik türünde olduğu saptanmıştır. En fazla Ölçek türünün kullanılmasının nedeni olarak, bu veri toplama aracının geniş örneklem gruplarına kolaylıkla uygulanması görülebilir.

Çalışma gruplarının yani örneklemelerin dağılımlarına baktığımızda; en fazla araştırmanın 49 araştırmayla öğrenci gruplarıyla yapıldığı görülmektedir. Ardından 18 araştırmada Öğretmen Adayı gruplarıyla, 17 araştırmada ise Öğretmen gruplarıyla çalışılırken, en az araştırmanın 1’er araştırma ile Anne-Çocuk, Okul Yöneticisi, Öğretmen Adayı-Öğretim Üyesi, Materyal İnceleme grubuya çalışıldığı göze çarpmaktadır. Bunun en temel nedeni olarak, bu araştırmanın hem okul öncesi dönemi kapsamı hem de eğitimde drama yönteminin daha çok öğrenci temelli olarak uygulanması görülebilir.

Yapılan çalışmalarda drama ve drama yönteminin en fazla etkisinin ortaya çıkarıldığı alanın çalışma gruplarının gelişim özellikleri (bilişsel, sosyal, psikolojik, duygusal, kişilik vb gelişim alanları) üzerinde olduğu 40 çalışma tespit edilmiştir. Bu çalışmalar içinde 36 çalışma öğrenci grupları üzerine iken 4 çalışma öğretmen adaylarının gelişimi üzerine yapılmıştır. Bu çalışmaların sonuçları ise dramanın gelişim alanları üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu ortaya koymuştur. Ardından 10 çalışmada Öğretmen Yeterlik üzerine yapılmıştır. Bu 10 çalışma öğretmenlerin drama ve drama yönteminin kullanmalarına ilişkin yeterliklerini ifade eden çalışmalardır. Bu çalışmaların sonuçları ise; öğretmenlerin, kendilerini drama yöntemini planlama ve kullanma konusunda genel olarak yeterli gördüklerini ortaya koymuştur. 7 çalışmada ise Öğretmen Tutumu’na ilişkin olup, öğretmenlerin drama ve drama yöntemine ilişkin tutumları incelenmiştir. Bu çalışmalar sonucunda öğretmenlerin drama ve drama yöntemine ilişkin tutumlarının genel olarak olumlu yönde olduğu ortaya konmuştur. Sonuç olarak incelenen araştırmalarda; uygulanan drama etkinliklerinin ve drama programlarının (bağımsız değişken), etkilediği alanlar (bağımlı değişkenler) açısından, bu alanlara olumlu yönde etki yaptığı ortaya konmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye’de 2010-2021 yılları arasında okul öncesi dönemde drama üzerine yapılan 54’ü lisansüstü tez ve 48’i makale olmak üzere toplam 102 araştırma incelenmiştir. 54 lisansüstü tezin ise 50’si yüksek lisans iken 4’ü doktora tezidir. İster tez olsun ister makale, konunun önemine ilişkin olarak araştırma

sayısının yeterli olmadığı düşünülmektedir. Özellikle doktora aşamasındaki tezlerin azlığı okul öncesinde drama konusuna ilişkin akademik ilginin az olabileceği kanısını doğurmaktadır. Akademik alanın doktora düzeyinde, dramanın önemine binaen, bilimsel araştırma sayısının artırılmasına katkı sağlamanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte akademik kadroların ve öğretmenlerin, makale konusunda da araştırma sayısının artırılması adına okul öncesi dönemde drama konusunu ele almasının önemli olduğu düşünülmektedir.

102 araştırmanın dramanın alt türleri bağlamında, 50'si Yaratıcı Drama, 46'sı Drama, 6'sı Eğitici Drama üzerine yapılmıştır. Drama, ana/temel kavram olarak, farklı isimlendirmelerle eğitim literatüründe yer almış olsa da; eğitim uygulamaları bağlamında eğitim – öğretim etkinliklerinde birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Nitekim bu çalışmanın literatür kısmında Drama Kavramının Kapsamı başlığı altında bu konu detaylandırılmıştır. Dolayısıyla eğitimsel anlamda dramanın önüne hangi kelimenin getirildiğinin bir öneminin olmadığı düşünülmektedir. Zira, incelenen araştırma sonuçlarına bakıldığında, hangi drama türü olursa olsun, uygulanan drama etkinliklerinin öğrencilerin öğrenmelerine pozitif yönde katkı yaptığı ortaya konulmuştur. Dolayısıyla okul öncesi dönemde dramanın hangi türü olursa olsun drama program, etkinlik ve uygulamaları ile araştırmaların artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan dramayı kullanmak, aşamaları gereği (planlama, uygulama, değerlendirme) uzmanlık gerektirdiğinden, dramanın hangi türü uygulanırsa uygulansın öğretmenin bir ön bilgiye ya da bir eğitime ihtiyacı olabileceği de unutulmamalıdır.

Okul öncesi dönemde drama konusunu ele alan araştırmalarda son yıllarda artış olmasına rağmen 2021 yılında düşüş olmuştur. Bunun temel nedeni olarak pandemi sürecinin etkili olduğu düşünülebilir. Zira drama etkinlik ve uygulamaları yüz yüze eğitimi ve etkileşimi gerektirdiğinden, araştırmacıların, bu alana yönelmelerini engellemiş olabilir. Başka bir etken ise bu araştırmanın yapıldığı yıl, 2021 olduğu için de bu çalışmanın tamamlanmasından sonra yeni yayımlanan veya yayımlanmayı bekleyen araştırmalar olabileceği de gözönüne alınmalıdır. Bu sürece ilişkin nedenler (pandemi) görmezden gelinecek olursa, şunu söylemek mümkün görünmektedir: son yıllarda okul öncesi dönemde drama konusunda yapılan araştırmaların sayısında bir artış gözlenmektedir. Yine de özellikle okul öncesi dönem çocuklarının en önemli öğrenme aracının oyun olduğu avantajından yola çıkılarak uzaktan eğitim de olsa, temel çıkış / başlangıç noktası oyun, doğaçlama gibi etkinlikler olan drama uygulamalarının, planlama ve hazırlık aşamaları dikkatle organize edilip ailelerin de desteği alınarak, etkinlik düzeyleri basite indirgenebilirse uzaktan eğitimde de okul öncesinde drama etkinlikleri sürdürülebilir ki, bu da gerek eğitimde aktif öğrenmenin devamının sağlanmasının ve gerekse bu alandaki araştırmaların sürdürülebilirliğinin önünün açılabileceğini düşündürmektedir.

Okul öncesi dönemde drama konusunda 2010-2021 yılları arasında 35 üniversitede toplam 54 araştırma yapılmıştır. En fazla araştırmanın ise 5 araştırmayla Gazi Üniversitesi'nde yapıldığı saptanmıştır. Türkiye'de 2021 YÖK verilerine göre, 203 üniversite bulunmaktadır. Bu çalışmanın çalışma aralığı olan 11 yıllık zaman dilimi ile bugünkü üniversite sayısı birlikte düşünüldüğünde, ilgili alana ilişkin gerek araştırma sayısı gerekse araştırma yapan üniversite sayısı açısından araştırma sayısının dramanın okul öncesi alanda önemine rağmen oldukça düşük olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, yine 2021 YÖK verilerine göre Türkiye'de; 343.569 yüksek lisans, 106.148 doktora öğrencisi bulunmaktadır. Bu akademik sayı da gözönüne alındığında araştırma sayısının düşük olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın kapsamındaki 102 araştırmaya yapıldıkları enstitüler açısından bakıldığında en fazla araştırma yapan enstitülerin sırasıyla ve doğal olarak Sosyal Bilimler ile Eğitim Bilimleri Enstitüleri olduğu görülmektedir. Ancak; yine de, drama gibi farklı öğrenme türlerini öğrencinin öğrenmesinde aktif kılabilen dramanın, sağlık bilimleri noktasında daha fazla araştırma üretmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Öğrenmenin psikolojik süreçlerine ilişkin olabilecek, kronik tıbbi ya da sosyo-psikolojik problemler (kekemelik, iştih kaybı, içe dönük olma vb) yaşayan okul öncesi öğrencilerinde (hastane / hastane okullarında ya da okullarda) hayata, eğitim ve öğrenmeye ilişkin motivasyonlarının artırılmasında veya rahatsızlıkların tedavisinde drama program ve uygulamalarının (psikodrama vb) geliştirilmesine ya da etkisine ilişkin araştırmaların üretilebileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nde yapılan bir araştırmada ise okul öncesi öğrencilerinin drama etkinliklerinin suça karşı farkındalık düzeyindeki etkisi ölçülmüş ve pozitif sonuçlar elde edilmiştir. Drama uygulamaları sayesinde öğrencilerin suça karşı farkındalık düzeylerinde artış olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla, farklı enstitüler, kurum ya da kuruluşların (Vakıflar, TEMA, STK vb) okul öncesi öğrencilerinin ve toplumun, farklı konulara ilişkin eğitim ve bilinçlendirilmesi konusunda drama eğitim programları uygulayarak sonuçlarına dair araştırmalar yaparak bunu, kamuoyu ile paylaşabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın kapsamında 102 araştırmanın 48'ini makaleler oluşturmuştur. Makale sayısı açısından bakıldığında okul öncesi dönemde drama konusunda, dramanın önemine ilişkin olarak, araştırma sayısının az olduğu düşünülmektedir. Nitekim tezlere nazaran, makalede, birden fazla araştırmacı ya da akademisyen rol

aldığından daha hızlı ve geniş veri elde etme şansının, daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın konusunu teşkil eden okul öncesi dönemde drama konusunun, sağlıklı ve daha detaylı veri tabanına sahip bir literatürünün oluşması makaleleri önemli kılmaktadır. Bunun için araştırmacıların, dramının önemine istinaden, bu alanda daha fazla makale üretmesi önemli görülmektedir.

102 araştırmanın 70'inde nicel, 20'sinde nitel, 9'unda karma yöntem kullanılırken 3 araştırmada inceleme / derleme yöntemi kullanılmıştır. En fazla nicel yöntem kullanılmasının en temel nedenlerinin geniş örneklem gruplarıyla çalışma imkanı vermesi, veri seti elde etmede daha geniş veri toplama araçları kullanabilme, analizlerinin ve yorumlarının daha hızlı ve kolay yapılabilmesi olarak görülebilir. Bu çalışmanın kapsamındaki araştırmalar açısından nitel yöntemlerin sayısı azımsanmasa da bu alanda daha fazla nitel ve karma yöntemle araştırma yapmak gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları bağlamında 102 araştırmada 19 türde, toplamda 198 veri toplama aracı kullanılmıştır. En fazla kullanılan veri toplama aracı sırasıyla, 49 adet ile Ölçek, 30 adet Form, 24 adet Görüşme Formu, 21 adet Test'tir. Kullanılan veri toplama araçlarının, sayısal bakımından yeterli olduğu söylenebilir. Ayrıca yapılacak yeni araştırmalarda daha farklı veri toplama araçları kullanılarak bu alanda yapılmış araştırmaların sonuçlarıyla birlikte kıyaslamaları yapılarak alandaki araştırma sonuçları desteklenebilir.

Örneklemelerin dağılımları açısından 49 araştırmada öğrenci gruplarıyla, 18 araştırmada Öğretmen Aday gruplarıyla, 17 araştırmada ise Öğretmen gruplarıyla çalışılmıştır. Bu dağılıma göz önüne alındığında; drama etkinliklerinin özellikle okul öncesinde öğretmen ve öğrencilerin etkileşimleriyle gerçekleştirilmesi nedeniyle araştırmalarda daha çok öğrenci çalışma grupları tercih edilmiş olabilir. Bununla birlikte önemli ve etkili öğrenme yöntemlerinden biri olan dramının öğrenen yönü kadar etkinlikleri gerçekleştiren öğretmenlerin de önemi büyüktür. Bu anlamda; drama yönteminin eğitim-öğretim alanında bir öğrenme yöntemi olarak verimli ve etkin bir şekilde kullanılabilmesi adına, planlama, uygulama ve değerlendirme aşamaları bir uzmanlık gerektirdiğinden, gerek öğretmen yetiştirme noktasında öğretmen adaylarıyla, gerekse uygulayıcılar olarak öğretmenlerle (tutum, yeterlik, etkili kullanma, kullanma sıklığı düzeyi vb) daha fazla araştırmanın yapılması gerektiği düşünülmektedir. Diğer taraftan gerek okul yöneticilerinin drama uygulamalarına bakış açılarının değerlendirilmesi adına, gerekse velilerin çocuklarıyla birlikte bu etkinliklere katılımının etkilerinin neler olabileceği ve velilerin drama yöntemine bakış açılarının belirlenmesi adına, okul yöneticileriyle (ki 102 araştırmadan sadece birinde okul yöneticileriyle çalışılmış) ve velilerle (ki 102 araştırmadan sadece ikisinde velilerle çalışılmış) de daha fazla araştırmanın yapılmasının önemli olduğu söylenebilir. Son olarak sınıf ortamının en önemli aktörleri olan Öğretmen-Öğrenci-Veli'den oluşan çalışma grubuyla 102 araştırmadan sadece 2 araştırmada çalışılmıştır. Bu çalışma grubuyla da etkileşimin artması adına daha fazla araştırmanın yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Bu çalışma kapsamında incelenen araştırmalarda; uygulanan drama program ve etkinliklerinin, öğrenme ortamlarında etkili bir öğrenme yöntemi olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Nitekim öğrenci çalışma gruplarıyla yapılan araştırmalarda drama uygulamalarının öğrencilerin gelişim alanları üzerinde olumlu sonuçları olduğu saptanmıştır. Öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmalarda ise drama yöntemi ile işlenen derslerde dramının gelişimleri üzerine olumlu etki yaptığı belirlenmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerle yapılan çalışmalarda drama konusunda tutum ve yeterlik düzeylerine ilişkin olarak, öğretmenlerin kendilerini yeterli buldukları, tutumlarının ise olumlu yönde olduğu saptanmıştır. Bir araştırmada ise veli eğitimleri ile eşgüdümlü yürütülen drama programlarının okul öncesi öğrencilerin dil gelişimlerini yüksek düzeyde etkilediğine dair sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuç olarak; bu çalışmanın kapsamındaki araştırmalar, sonuçları itibarı ile, drama uygulamalarının, çalışma gruplarının gelişimsel alanları üzerinde olumlu sonuçlar verdiğini, öğretmen görüşlerinin ve tutumlarının ise olumlu yönde olduğunu ortaya koymuştur.

Öneriler

Yukarıdaki sonuçlardan yola çıkarak aşağıdaki önerileri getirmek olası görünmektedir;

- ✓ Okul öncesi dönemde drama konusunda, doktora düzeyinde daha fazla tez yapılabilir. Bununla birlikte bu konu ile ilgili yüksek lisans yapan araştırmacılar aynı konuyla ilgili olarak doktora düzeyinde çalışmalara devam etmeleri konusunda teşvik edilebilir.
- ✓ Dramanın hangi alt türü (Yaratıcı Drama, Eğitici / Eğitimde Drama) olursa olsun öğretmenlerin derslerinde drama temelli etkinlikleri kullanmaları teşvik edilmelidir. Diğer taraftan dramada planlama, uygulama ve değerlendirme aşamaları olduğundan drama etkinliklerinin uygulamak uzmanlık ister. Bu nedenle dramaya ilişkin ön bilgisi ya da eğitimi olmayan öğretmenler için hizmetiçi seminerler kurslar düzenlenerek bu durum ortadan kaldırılabilir.

- ✓ Pandemi nedeniyle gerek araştırmalarda gerekse sınıf ortamlarında uygulanabilirliği azalmış olsa da uzmanlarca öğretmenlerin kullanımı için hazırlanmış uzaktan eğitime de uygun veli katılımı drama etkinlik plan ve etkinlikleri hazırlanabilir.
- ✓ Okul öncesi dönemde drama konusunda üniversiteler daha fazla çalışma yapılması için araştırmacıları teşvik edebilir, konferanslar düzenleyerek, drama eğitim kurs ve programları hazırlayarak dramanın eğitimdeki önemine vurgu yapabilirler.
- ✓ Farklı enstitü ve kurumlar da drama konusunda çalışmalar yaparak bunun sonuçlarını kamuoyuyla paylaşabilir ve böylece literatürdeki araştırma sonuçlarıyla da karşılaştırma imkanı kavuşulmuş olur.
- ✓ Okul öncesi dönemde drama konusunda makale çalışmaları için de gerek araştırmacılar gerekse akademisyenler ister şahsi ister ortak çalışmalar için teşvik edilebilir. Böylece hem ilgili konuya ilişkin veri kaynakları zenginleşebilir hem de daha fazla sonuç karşılaştırma imkanı doğmuş olur.
- ✓ Araştırmacılar, nicel yöntem ile birlikte nitel yönetimi de kullanmaya teşvik edilmelidir. Böylece aynı temalar için farklı araştırma yöntemiyle yapılmış araştırmaların, sonuçlarını karşılaştırma mümkün olabilir. Ayrıca bu araştırma, daha geniş bir örneklem grubuyla yapılabilir veya bu araştırmanın kapsamındaki nicel araştırmalar için bir Meta-Analiz çalışması yapılarak, daha geniş ve kapsamlı sonuçlara ulaşmak, boşlukta kalan konulara açıklık getirmek ve görünmeyen sonuçları da ortaya çıkarmak adına önemli bir adım olabilir.
- ✓ Her ne kadar bu çalışmanın kapsamındaki araştırmalarda 19 türde 198 veri toplama aracı kullanılmış olsa da; yapılacak yeni araştırmalar için daha farklı veri toplama araçları kullanılır veya üretilerek daha önce yapılmış araştırmalar desteklenebilir.
- ✓ Yapılacak yeni araştırmalarda daha geniş örneklerle çalışmalar yapılarak araştırma sonuçlarının daha genellenebilir hale gelmeleri sağlanabilir ya da yedinci öneride de ifade edildiği gibi bu küçük örneklem gruplarıyla çalışılan nicel araştırmalar biraraya getirilip bir Meta-Analiz çalışması yapılarak araştırma sonuçları derinleştirilebilir.
- ✓ Dramanın bir öğrenme yöntemi olarak önemi literatür taramaları ve araştırmalarla ortaya konmuştur. Drama, okul öncesi dönem öğrencileri için önemli ve etkili bir öğrenme yöntemi olmakla birlikte yeni araştırmalarda daha spesifik konular seçilerek dramanın bu alanlar üzerindeki etkileri de ortaya konabilir. Bununla birlikte dramanın okul öncesi eğitimde, öğrencilere getirdiği katkıları daha derin incelemek ve sonuçlarını ortaya koymak adına, bir üniversitenin, kurumun ya da akademisyen topluluğunun koordinasyonunda, ülke genelinde her bir bölgeden birden fazla okul öncesi kurumu seçilip uzmanlar tarafından hazırlanmış bir drama eğitim programının uygulanarak süreç ve sonuçlarının analiz edilip değerlendirildiği geniş çaplı olarak yapılacak bir araştırma, hem mevcut araştırmaların sonuçlarını destekleyebilir hem de dramanın eğitimdeki önemini tartışmasız ortaya koyabilir.
- ✓ Son olarak veli katılımı drama etkinliklerinde öğrencilerin öğrenmeleri ve gelişimleri üzerinde pozitif etki yapabilir. Nitekim çocuk dramayla kazandığı ya da öğrendiği bir beceriyi kalıcı hale getirilebilmesi için evde de takip edilmesi gerekebilir. Bu yüzden velilerin de gerektiğinde drama etkinliklerine öğretmenler tarafından davet edilmeleri ve evde yapılabilecekler konusunda velileri bilgilendirmeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, Ö. H. (2006). *Yaratıcı Drama Kavramı, Bileşenleri ve Aşamaları*. Yaratıcı Drama Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 17-29.
- ADIGÜZEL, Ö. H. (2007). “Yaratıcı Drama (Okulöncesinde Drama ve İlköğretimde Drama) Derslerine İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirilmesi”. *Yaratıcı Drama Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 5-12.
- ADIGÜZEL, Ö. (2020). *Eğitimde Dramaya İlişkin Temel Kavramlar, Amaç ve Özellikler*. Editörler: Yaşare Aktaş Arnas, Ömer Adıgüzel, Ankara: Pegem Yayınları.
- ADIGÜZEL, Ö. (2020). *Çocuk ve Drama*. Editör: Yaşare Aktaş Arnas. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- AKOĞUZ, A., AKOĞUZ, M. (2016). *Okul öncesi ve İlkokul İçin Yaratıcı Drama Etkinlikleri*. İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları.
- ARNAS, A. Y., ADIGÜZEL, Ö. (2020). *Erken Çocukluk Eğitiminde Drama*. Editörler: Yaşare Aktaş Arnas, Ömer Adıgüzel, Ankara: Pegem Yayınları.

- BİLALOĞLU, G. R. (2020). *Çocuk ve Drama*. Editör: Yaşare Aktaş Arnas. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- DOĞAN, Z. (2012). “Gebe Ratlarda Siprofloksasin Kullanımının Fetal Beyin Gelişimi Ve Morfolojik Yapı Üzerine Etkilerinin Araştırılması; Quercetin’in Olası Koruyucu Rolünün Belirlenmesi”. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Malatya.
- ESKİ, Ö. (2021). “Ömer Adıgüzel İle Eğitimde Yaratıcı Drama Üzerine”. *Çaydanlık Eğitim ve Kültür Dergisi*, Sayı 8, 4-6. <https://rize.meb.gov.tr/rista/caydanlik-dergi.asp?d=incele-indir&s=8>. Erişim Tarihi : 31.12.2021
- ETİ, İ. (2020). *Çocuk ve Drama*. Editör: Yaşare Aktaş Arnas. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- GENÇ, N. H. (2005). “Eğitimde Drama ve/veya Dramada Eğitim”. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Fakültesi Dergisi*, Cilt 0, Sayı 12, 89-104.
- KÖKSAL AKYOL, A. (2003). “Drama ve Dramanın Önemi”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 0-0.
- KÖKSAL AKYOL, A. (2012). “Okul Öncesi Eğitimde Drama ve Öğretmenin Rolü”. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1, 105-115
- KARAÇAM, Z. (201). “Sistemik Derleme Metodolojisi: Sistemik Derleme Hazırlamak İçin Bir Rehber”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşerilik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 26-33.
- MEB (1973). *1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1739&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alınmıştır.
- MEB (2009). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi – Drama Çalışmaları*. MEGEP. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı. <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB (2014). *Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1706.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB (2016). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi – Drama Etkinlikleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- OKTAY, A. (1990). “Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 2, 151-160.
- ÖNDER, A. (2009). *Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- ÖNDER, A. (1999). *Yaşayarak Öğrenmek İçin Eğitici Drama*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- PEKDEMİR, D. Z. (2018). *Çocuk ve Drama*. Editör: Serap Erdoğan. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- SAN, İ. (1993). *Sanatta Yaratıcılık (Oyun, Drama)*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları. 69 - 103
- SAN, İ. (1999). “Türkiye’de Yaratıcı Drama Çalışmalarının Dünü ve Bugünü”. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, Yayına Hazırlayan: Bekir Onur, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 267-273.
- SAN, İ. (2019). “Eğitimde Yaratıcı Drama”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Sayı 23 (2), 573-582.
- SEVER, C., Şehsüvaroğlu, Ş. (2015). *Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Drama Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- TAŞ, I. (2018). *Çocuk ve Drama*. Editör: Serap Erdoğan. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları
- TDK (2021). Güncel Türkçe Sözlük. Arama: “Dram” Kelimesi. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 28.12.2021.
- TURHAN, B. & ÖZBAY, Y. (2016). “Erken Çocukluk Eğitimi ve Nöroplastisite”. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1 (2) , 54-63 .

UNICEF TÜRKİYE (2021). Erken Çocukluk Gelişimi (EÇG). <https://www.unicef.org/turkey/erken-%C3%A7ocukluk-geli%C5%9Fimi-e%C3%A7g> .

YÖK (2021). *Türkiye'deki Üniversite ve Öğrenci Sayısı*. Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

ZEBAT, R., YILMAZ, H. (2019). *Erken Çocuklukta Gelişimi Değerlendirmede Kullanılan Güncel Ölçme Araçları*. Editörler: Rengin Zembat, Hilal İlknur Tunçeli. Ankara: Nobel Yayınları

ZEBAT, R. (1994). “Okul Öncesi Kurumlarında Yönetici Özellikleri”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 6, 313-323.